

MODEL PAMETNIH SREBRNIH VASI

prostorski koncept

O LAS IN PROJEKTU

"LAS je lokalno partnerstvo, ustanovljeno po načelu "od spodaj navzgor", torej na pobudo lokalnega prebivalstva in lokalnih podjetij, društev, zavodov in drugih organizacij, pogosto tudi občin in regionalnih razvojnih skupin. LAS uresničuje potrebe in rešuje izzive lokalnega okolja prek projektov, financiranih iz Programa za razvoj podeželja 2014–2020." (Šubic, 2018)

Pri **projektu Pametne vasi za jutri** pet lokalnih akcijskih skupin (LAS Posavje – nosilec, LAS Goričko 2020, LAS Pri dobrih ljudeh 2020 iz Črenšovcev, LAS Prlekija in LAS Obsotelje in Kozjansko) razvija nove koncepte, vsaka svoj testni model, da bi prek novih storitev preprečili odseljevanje s podeželja in starejšim omogočili boljšo vključenost v družbo. Pilotni projekt, ki ga načrtuje LAS Posavje je Model pametne srebrne vasi, ki vključuje gospodinjske skupnosti na vasi in prostore za druženje (Šubic, 2018).

Pametna srebrna vas je namenjena starejšim, ki bi na podeželju živeli v gospodinjski skupnosti, uporabljali pametne telefone in imeli posebne prevoze v mesto.

1 TEORETIČNA IZHODIŠČA

- 1.1 DEMOGRAFSKI TRENDI
- 1.2 KONCEPT PAMETNE SREBRNE VASI
- 1.3 PRIMERI DOBRE PRAKSE – prostorsko/arhitekturne rešitve

2 OPREDELITEV NALOGE

- 2.1 VIZIJA - NAMEN NALOGE
- 2.2 CILJI
- 2.3 PROGRAM

3 RAZVOJ MODELA – PROSTORSKI KONCEPT PAMETNE SREBRNE VASI

3.1 ZAKONODAJNI OKVIRJI

- 3.1.1 Standardna pravila ZN za izenačevanje invalidov (Bogataj in sod., 2019)
- 3.1.2 Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 52/1995)
- 3.1.3 Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 67/06)
- 3.1.4 Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za graditev oskrbovanih stanovanj za starejše ter o načinu zagotavljanja pogojev za njihovo obratovanje (Uradni list RS, št. 110/04)

3.2 OPREDELITEV UPORABNIKOV IN NJIHOVIH POTREB

3.3 ZASNOVA GRAJENIH TIPSKIH ENOT

3.4 ZASNOVA IN OPREDELITEV POSAMEZNIH PROSTOROV/PROGRAMSKIH ENOT MODELA

3.4.1 Soba z lastnimi sanitarijami

3.4.2 Skupni prostori

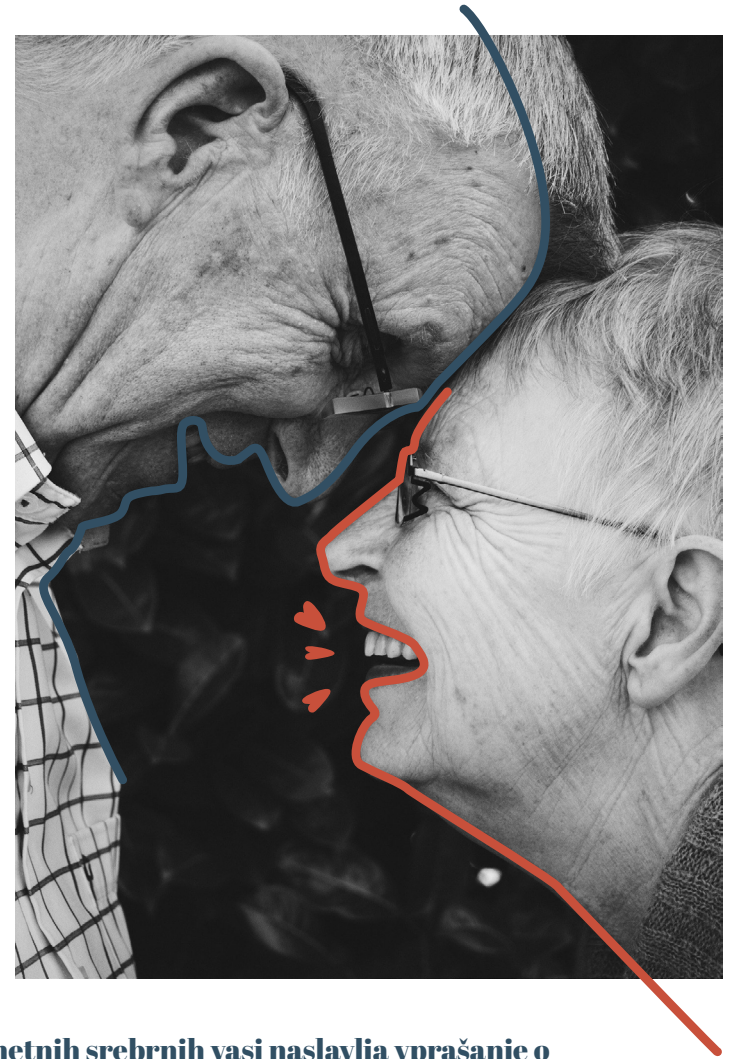
- 3.4.2.1 Dnevni center, večnamenski prostor
- 3.4.2.2 Skupna kuhinja z jedilnico
- 3.4.2.3 Uprava s sobo za prvo pomoč
- 3.4.2.4 Prostor za fizioterapijo in nego
- 3.4.2.5 Servisni prostori
- 3.4.2.6 Komunikacije in skupne sanitarije
- 3.4.2.7 Trgovina s skladiščem, kiosk
- 3.4.2.8 Frizerski studio, pedikura
- 3.4.2.9 Fitnes in vodene vadbe
- 3.4.2.10 Kavarna s teraso

3.4.3 Zunanje ureditve brez ovir/nevarnosti

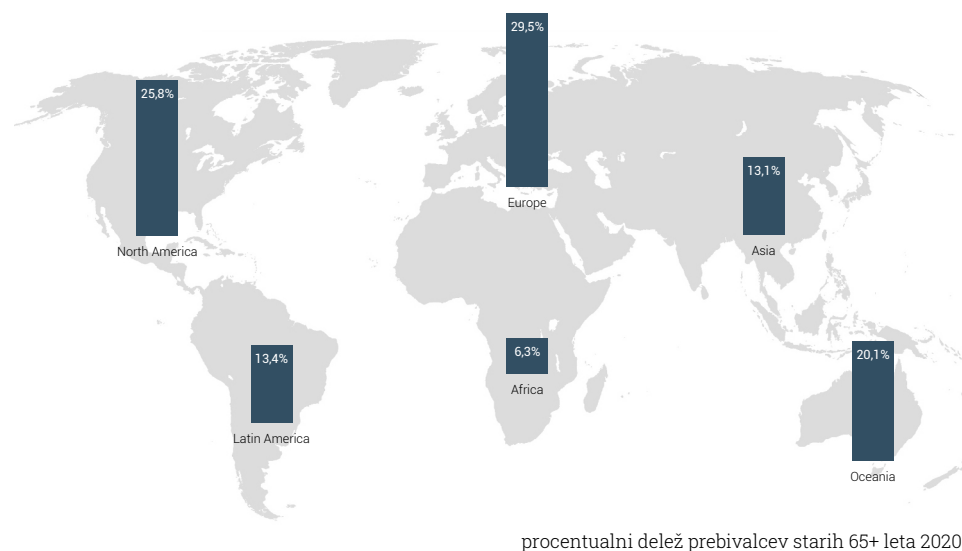
- 3.4.3.1 Utrjene površine
- 3.4.3.2 Zelene površine

3.5 PRIKAZ VPETOSTI MODELA V ŠIRŠO SKUPNOST

- 3.5.1 Novo samozadostno naselje
- 3.5.2 Zapolnjevanje praznih prostorov v mestu
- 3.5.3 Zapolnjevanje praznih prostorov na podeželju

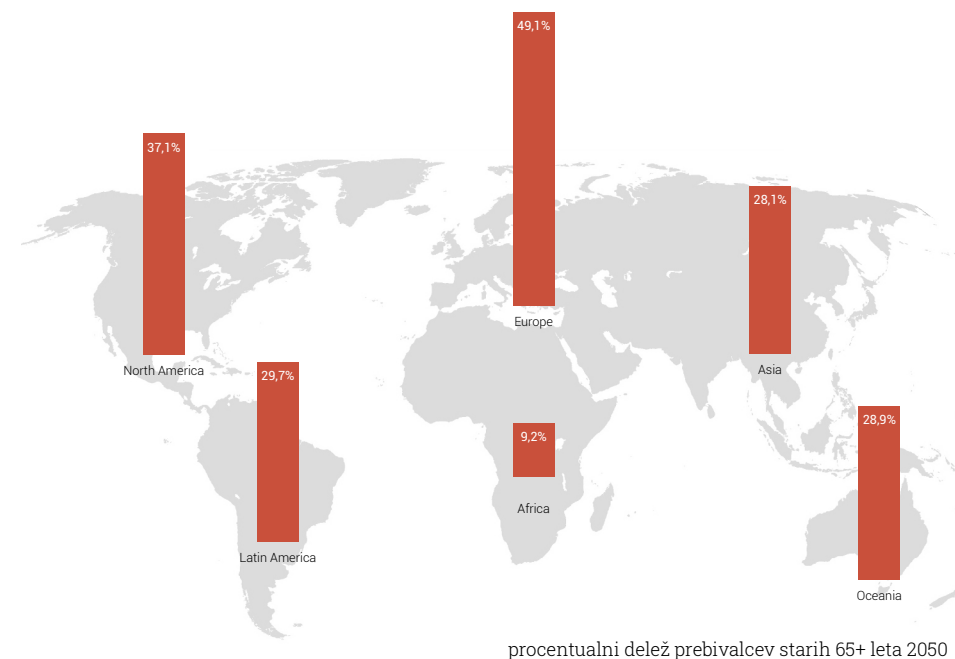

Koncept pametnih srebrnih vasi naslavlja vprašanje o reševanju bivanjske problematike z dolgotrajno oskrbo.

Pričakovana življenjska doba iz leta v leto narašča. Demografski trendi, ki spreminjajo starostno strukturo prebivalstva kažejo, da bo delež prebivalcev, starih 65 let in več že do leta 2040 presegel četrtino, delež ljudi starejših od 80 let pa se bo v naslednjih 50 letih potrojil (Bogataj, 2019).

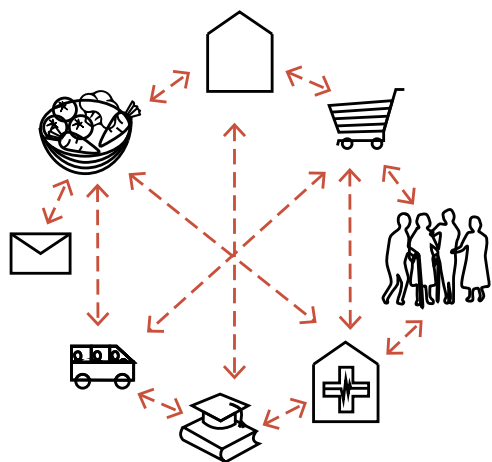
Drugi trend, ki neugodno vpliva na starostno strukturo in razvoj podeželja pa je množično odseljevanje mladih iz ruralnih predelov ter posledično staranje prebivalstva na podeželju. Pričakujemo lahko, da bo vedno večje povpraševanje po specializiranih storitvah in stanovanjskih rešitvah za staranje prebivalstva. **Eden od odgovorov na reševanje bivanjske problematike z dolgotrajno oskrbo predstavlja koncept Pametnih srebrnih vasi.**

"Dolgotrajna oskrba je opredeljena kot sistem storitev in ukrepov, namenjenih osebam, ki so zaradi bolezni, starostne oslabelosti, poškodb, invalidnosti, pomanjkanja ali izgube intelektualnih sposobnosti dlje časa ali trajno odvisne od pomoči drugih oseb pri opravljanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil." (Portal GOV.SI, 2020)

1.2 KONCEPT PAMETNE SREBRNE VASI

S pojmom "srebrna vas" ne gre nujno označevati skoncentrirana območja izključno z bivališči za starejše in onemogle. Pametnih naselij za jutri, med njimi Pametnih srebrnih vasi namreč ni možno obravnavati izolirano, temveč kot del celotnega sistema, povezane z obstoječimi podeželskimi in mestnimi območji. Pametna srebrna vas povezuje in optimizira grajeno okolje in oskrbovalne mreže za doseg čim večje kakovosti bivanja starostnikov. Poudarek pri snovanju Strategije dolgožive družbe z vizijo razvoja skupnosti in sistemov, ki bodo zagotovili uspešno in kakovostno življenje vsem starostnim skupinam prebivalstva, je prav na **medgeneracijskem sodelovanju** ter zavedanju pomena kakovostnega staranja (Bogataj, 2019).

shema oskrbovalne mreže

Primer medgeneracijskega sobivanja na Nizozemskem

Na Nizozemskem se je poskus sobivanja starejših ljudi in študentov izkazal za uspešnega. Sprva sta obe generaciji imeli pomisleke. Mladi so bili prepričani, da so starejši dolgočasni in slabo skrbijo za svojo higieno, starejši pa so bili mnenja, da imajo mladi ves čas zabave in so glasni. Poskus skupnega bivanja je ovrgel vse predsodke in koncept je uspešno zaživel. Koristi imata obe generaciji. Mladi, ki zaradi finančnega statusa težko najemajo stanovanja, imajo v domu nižjo najemnino. V zameno so zadolženi le, da se enkrat na teden družijo ob večerji s starostniki, vendar to ni edina dejavnost, ki jo počnejo skupaj. Skupaj gledajo tekme, se pogovarjajo o zanimivih temah, mladi učijo starejše uporabljati računalnik, dekleta starejšim gospam lakirajo nohte, skupaj gojijo zelenjavo, prirejajo družabne dogodke. Generaciji živita skupaj kot dobri sosede. Starejši imajo tako stik z ljudmi in niso osamljeni, mladi pa so s skupnim bivanjem razvili sočutje, postali skrbnejši in odgovornejši. Ker se pogosto zgodi, da kdo od starejših umre, so se mladi veliko naučili tudi o smrti, kot delu življenja (Habić, 2017).

Cilj je doseči v vseh življenjskih fazah, tudi v starosti, zdravo, neodvisno, avtonomno in varno življenje, pri čemer medgeneracijsko sobivanje krepi medsebojno podporo, socialno vključenost, prenos znanja in izkušenj. (Bogataj, 2019). Medgeneracijsko sobivanje sicer zahteva precej strpnosti, tudi prilagajanje različnih generacij, velika prednost tovrstnega sobivanja pa je, da se lahko s prednostmi ene generacije izravnavajo slabosti druge.

CILJI PAMETNIH SREBRNIH VASI:

- dvig kakovosti bivanja starostnikov,
- podaljšanje življenja brez odvisnosti od drugih oziroma zmanjšanje/poenostavitev nujenja oskrbe – zagotoviti v čim večji meri zdravo, neodvisno, avtonomno in varno življenje,
- zmanjšanje stroškov potovanj pri oskrbi na domu, javnih financ,
- zmanjšanje občutka osamljenosti,
- povečanje varnosti, dostopnosti, mobilnosti in hitro ukrepanje v primeru nezgod,
- vzpostavitev novih delovnih mest, doprinos k razvoju območij, gospodarski rasti območij kamor se tovrstna naselja umeščajo (Bogataj, 2019).

Primer gospodinjske skupnosti za starejše Davča, Slovenija

V Davči je leta 2017 na hribovski posesti Petra Prezlja in na njegovo pobudo začela nastajati gospodinjska skupnost za vitalne starostnike. Trenutno skupnost tvori šest starejših, ki kot pravijo, funkcionirajo kot družina. Gre za prvi tovrstni primer sobivanja starejših s skupnim gospodinjstvom v Sloveniji, kjer za razliko od domov za starejše spodnje starostne meje za sprejem ni. Vsak ima svojo sobo s kopalnico in balkonom, kuhinja, jedilnica in vse drugo kar spada zraven je v souporabi, vključno z vrtom. Med stanujočimi vlada enakopravnost, zagotovljeno imajo svojo zasebnost, delo pa si razdelijo oziroma si pri opravilih pomagajo. Skupaj pripravljajo hrano, nakupujejo, skrbijo za čistočo in se družijo. Lastnik hiše skrbi za vzdrževanje objekta ter jim nudi občutek varnosti, saj jim je v primeru težav vedno na voljo. Kljub slabim bivanjskim pogojem in osamljenosti v lastnem domu pa je le majhen odstotek starostnikov dovolj pogumnih in odločnih, da se za tovrstno selitev in spremembo življenja odločijo. Največjo oviro predstavlja vprašanje, kaj storiti z lastno nepremičnino (Šubic, 2017 in Kocmur, 2018).

Naselja za starostnike spodbujajo družbeno interakcijo, izboljšujejo kakovost življenja in neodvisnost, predvsem pomembno pa je, da blažijo osamljenost, kar ne velja za pri nas trenutno aktualne oskrbovalne mreže družinskih domov, kjer starostniki ostajajo v svojih domovih sami, v večini primerov za njihove potrebe neprilagojenih objektih. Stanovanjske potrebe starostnikov so zadovoljene, če je stanovanje posebej zasnovano tako, da ustreza njihovim fizičnim, čustvenim, rekreativnim, zdravstvenim in socialnim potrebam, ki se po 65. letu starosti pogosto spreminjajo (Bogataj, 2019).

Trenutno je problem oskrbe mnogo bolj pereč na podeželju kot v mestih, zaradi velike razpršenosti domov starostnikov, otežene dostopnosti, pomanjkanja človeških resursov in pametnih tehnologij. Podeželje, med drugim tudi zaradi "bega možganov", razvojno stagnira. Med najpomembnejše ukrepe prihodnosti sodijo tisti, ki bodo pritegnili mlajše, da ostanejo v svojih občinah, predvsem na podeželju in skupaj s starejšimi gradijo boljši jutri tako zase kot svoje zanamce.

Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije so **fizična in socialna okolja ključni dejavnik, da ljudje lahko ostanejo zdravi, neodvisni in avtonomni do pozne starosti**. Bivalno okolje lahko pomembno vpliva na pričakovano trajanje življenje brez odvisnosti od pomoči drugih – sposobnost samooskrbe pri hranjenju, kopanju, oblačenju, vstajanju iz postelje/stola, hojo in sposobnost opravljanja drugih opravil pri skrbi zase. Za zagotavljanje avtonomnosti in neodvisnosti starejšega prebivalstva v skupnosti pa niso dovolj le ustrezni stanovanjski objekti, ampak morajo biti celotne bivalne soseske prilagojene funkcionalnim zmožnostim starostnikov. Pomembno je upoštevati in zagotavljati varnost ter neovirano dostopnost – pri tem je ob zasebnih pomembna ureditev javnih poti tudi organiziranega prevoza (Bogataj, 2019).

Mobilnost pomeni svobodo v smislu možnosti dostopa do dela, izobrazbe, storitev, družbenih dogodkov. Na podeželju je mobilnost eden najpomembnejših dejavnikov, saj je večina storitev in ostalih ustanov bolj oddaljena. Programska jedra Pametnih vasi za jutri pa bi morali postati dnevni centri za izboljševanje socialnih mrež, s poudarkom na medgeneracijskem povezovanju.

Inovacija v mobilnosti, primer Švedske

Na Švedskem so z bottom-up iniciativo ljudje na podeželju začeli s projektom, s katerim so želeli zmanjšati problem nedostopnosti tistih, ki so brez avtomobila, hkrati pa zmanjšati negativen vpliv na okolje. Razvili so aplikacijo Mobilsamåkning, ki usklajuje voznike in potnike. Ciljne skupine so delavci, ki se vsakodnevno vozijo na delo v mesto in otroci, ki se vozijo do šol in popoldanskih dejavnosti. Pomembna skupina so tudi upokojenci, saj mnogi nimajo lastnega avtomobila, ali pa niso več sposobni voziti. Aplikacija jim nudi dostop do mesta, ko morajo po opravkih ali gredo na druženje. Rezultat je zmanjšanje emisij, povečan dostop do mesta in storitev ter povečana interakcija sovaščanov, ki ljudi osrečuje, zato ta rešitev ni le inovacija v mobilnosti, ampak tudi družbena inovacija za okrepitev socialnega kapitala (Hildestrand, 2018).

Centri storitev, primer Finske

Na Finskem so vzpostavili centre storitev v najbolj oddaljenih vaseh, da bi te približali prebivalcem, ki do njih nimajo možnosti (pogostega) dostopa. S centri naslavljajo problem izseljevanja ljudi s podeželja ter staranje prebivalstva in prebivalcem vlivajo upanje. V centrih so dostopne različne storitve na tedenski in mesečni ravni, kot so; zdravstvene storitve in nega, frizer, različne izobraževalne aktivnosti, prireditve, prehranske storitve ter organizirani manjši izleti. Storitve izvajajo manjša lokalna podjetja, pojavila so se nova delovna mesta. Aktivnosti in storitve so organizirane na podlagi vprašalnikov o potrebah prebivalcev. Projekt je bil uspešnejši od pričakovanj, aktiviralo se je vaško življenje in socializacija, kar je doprineslo k izgradnji socialnega kapitala in prispevalo k dvigu občutka pripadnosti skupnosti (Perjo in Berlina, 2018).

Večina starostnikov si želi staranja v "lastnem domu", pod čemer lahko razumemo predvsem koncept staranja v bivališču, ki funkcionalno ustreza in je prilagojeno spremembam funkcionalnih sposobnosti, ki nastopijo s starostjo. Bivališče/dom, ki zagotavlja samostojnost, neodvisnost in zaščito posameznikovega dostojanstva, kamor lahko drugi vstopi le ob strinjanju starostnika in je hkrati bivališče blizu prijateljev, sorodnikov, znancev (Bogataj, 2019).

4 KLJUČNE KOMPONENTE PAMETNIH SREBRNIH EKO VASI:

- socialne inovacije (kako obstoječe resurse z vidika celovite oskrbe vključiti v nove inovacije – prihranek, če so ljudje znotraj tovrstnih skupnosti – ni razpršenosti),
- alternativni viri energije (fotovoltaika, veter, termalna voda – Posavje, ...),
- mobilnost (mreža sopotnik, neovirana dostopnost/gibanje),
- IKT (informacijsko-komunikacijske tehnologije) - pametne tehnologije povezane z oskrbo na "domu" (Bogataj, 2019).

Pri zagotavljanju in ocenjevanju kakovosti dolgotrajne oskrbe je potrebno upoštevati več vidikov; zdravstvena nega, socialna oskrba, ustrezno bivališče, varnost, blagostanje (Bogataj, 2019).

Pripravljen in v nadaljevanju predstavljen model Pametne srebrne vasi predstavlja prostorsko zasnovo tovrstne skupnosti in se osredotoča predvsem na vidika zagotavljanja ustreznega bivališča ter varnosti, z upoštevanjem funkcionalnih vidikov ter vpetostjo v širši sistem občine/LAS-a, države.

1.3 PRIMERI DOBRE PRAKSE PROSTORSKO/ARHITEKTURNE REŠITVE

Højen: Starost v dobri družbi

ARHITEKTURA: Vandkunsten Architects
LOKACIJA: Roskilde, Danska
LETO IZVEDBE: 2009
KONCEPT: stanovanjska skupnost parov

Højen je sstanovaška skupnost, ki se nahaja v Himmelevu v občini Roskilde na Danskem. Načrt za ustanovitev stanovanjske skupnosti se je začel leta 2004, ko se je skupina posameznikov združila in ustanovila gradbeni sindikat, imenovan "Herfra til evigheden", kar v našem prevodu pomeni starost v dobri družbi. Cilj zveze je bil uresničiti njihovo vizijo o "kvalitetnem konceptu za dobro življenje v tretji življenjski dobi".

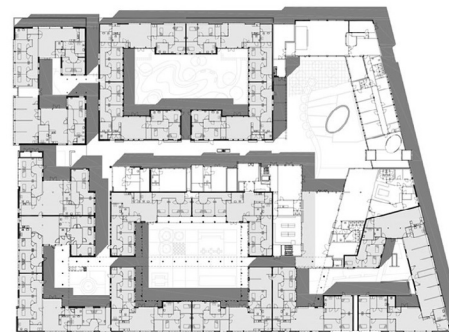
Dansko arhitekturno podjetje Vandkusten je zasnovalo projekt, ki je nastal kot zasebna pobuda in je še

vedno v zasebni lasti in upravljanju. Skupnost sestoji iz 26 mestnih hiš s 46 prebivalci in eno veliko skupnostno hišo oziroma centrom. Prebivalci zahtevajo, da so novi sstanovalci stari vsaj 50 let, aktivno morajo sodelovati pri zunanjih opravilih in biti pripravljeni na medsebojno solidarnost in pomoč.

Koncept zasnove arhitekture omogoča tako zasebnost v zaprtih prostorih, kot privatnost na skupnih zunanjih površinah. Na ta način je vzpostavljeno kvalitetno skupno življenje.

De Hogeweyk: Vas za starejše z demenco

ARHITEKTURA: Buro Kade
LOKACIJA: Weesp, Nizozemska
LETO IZVEDBE: 2009
KONCEPT: zaprt tip stanovnijske vasi

Za koncept vasi De Hogeweyk je značilen odmik od klasičnega institucionalnega pristopa k oskrbi starejših in tistih z demenco. Gre za vzpostavitev povsem življenjskega okolja, kakšnega so osebe vajene, a s podporo profesionalnih negovalcev in prostovoljcev.

V vasi je 152 stanovalcev v 23 enotah na 12.000 m², vsaka enota ima 8 spalnic. V kompleksu sta dve dvonadstropni mestni hiši, zasnovani pa sta na temeljih kulture in tradicije, družine ter skupnosti, osebnih svoboščin in estetske dovršenosti. Stanovalci so vključeni v vsakdanje

aktivnosti, oblečeni v vsakdanja oblačila, zelo pomembno pa je vsakodnevno izmenjevanje idej, zgodb, običajev, izkušenj in splošna interakcija med stanovalci. Sosesko, ki sprva spominja na tipično nizozemsko vas, sestavljajo parki, trg, trgovina z živili, kavarna, bar in gledališče. Posamezniki se lahko prosto družijo in preživljajo čas s sstanovalci in obiskovalci. Koncept vasi dokazano ugodno vpliva na duševno in zdravstveno stanje prebivalcev, saj je opažena manjša količina izkazovanja agresije ter manjša potreba po zdravljenju. Posamezniki živijo dlje in kvalitetnejše.

1.3 PRIMERI DOBRE PRAKSE PROSTORSKO/ARHITEKTURNE REŠITVE

Alcabideche: Po mediteransko

ARHITEKTURA: Guedes Cruz Arquitectos

LOKACIJA: Alcabideche, Portugal

LETO IZVEDBE: 20012

KONCEPT: mediteranski stil stanovanjskega kompleksa

Družbeni kompleks Alcabideche s skupno gradbeno površino približno 10.000 m² zagovarja mediteranski življenjski slog, v katerem so zunanji prostori ulic, hribčkov in vrtov kot podaljšek same hiše. Stanovanjska skupnost je bila zgrajena leta 2012 in obsega 52 hiš (stanovanjske enote, namenjene starejšim parom) in glavno skupno stavbo, v kateri so socialne enote, negovalni oddelek s posameznimi sobami in območje za oskrbe potrebne bolnike. Posamezne bivalne enote sestojijo iz modulov 7,5 x 7,5m in imajo pripradajoče se sprehajalne površine. Poti namenjene

pešcem, ki uživajo v zaščiti sence, ki ga hiše nudijo podnevi in ponoči. V urgentnih primerih, ko uporabnik potrebuje zdravstveno pomoč, lahko sproži alarm, ta nato zasveti v rdeči barvi in opozori reševalce na nujno potrebno intervencijo. Glavni skupni objekt ima fotovoltaično postajo, ki celotno sosesko oskrbuje z energijo, kar daje celotni soseski še dodaten plus pri samooskrbnosti. Varnost in udobje za stanovalce sta na prvem mestu, estetska dovršenost pa pripomore k udobnemu življenjskemu slogu.

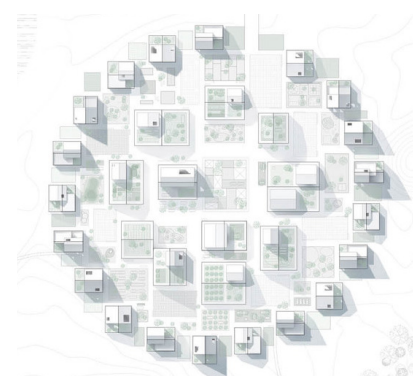
ReGen: reGENERACIJA

ARHITEKTURA: Effekt Arkitekten

LOKACIJA: Almere, Nizozemska

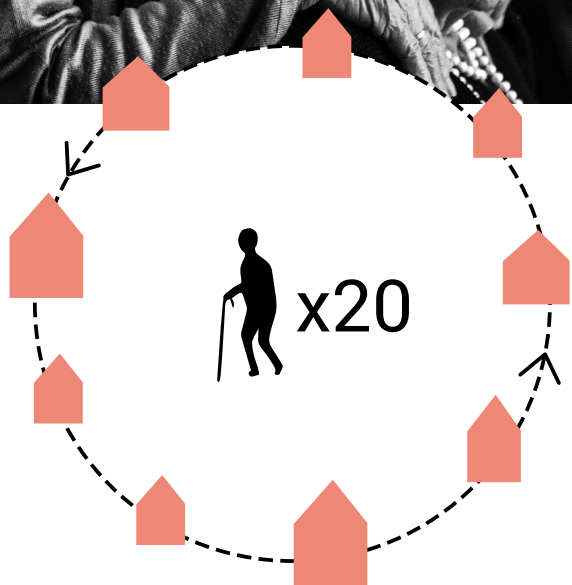
LETO IZVEDBE: 2016

KONCEPT: rezidenčni, agrikulturni

Vasi ReGen predstavljajo nov vizionarski model za razvoj zunaj omrežnih, integriranih in prožnih eko vasi, ki lahko oskrbujejo in preživljajo samostojne družine po vsem svetu. Ime ReGen izvira iz besede regenerativno, kar v prenesenem pomenu označuje izhod iz enega sistema v drugega. Koncept ima celostni pristop in združuje različne inovativne tehnologije, kot so energijsko pozitivni domovi, obnovljiva energija, skladiščenje energije, visoko donosna ekološka proizvodnja hrane, vertikalna kmetijska akvaponika in aeroponika. Z vključitvijo takšnih

tehnologij ima ReGen potencial za spreminjanje nekaterih izzivov naraščajočega prebivalstva, povečanje urbanizacije, pomanjkanja virov, naraščajoče svetovne krize s hrano, pa tudi zmanjšanje svetovne emisije CO₂. ReGen pripomore h okoljski in finančni vrednosti, družbeni zavesti in razvijanju občutka skupnosti, kjer ljudje postanejo del skupnega lokalnega eko sistema: ponovno povezovanje ljudi z naravo in porabo s proizvodnjo. upravljanje z vodo in ravnanje z odpadnih sistemov.

OPREDELITEV NALOGE

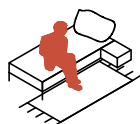
2.1 VIZIJA – NAMEN NALOGE

Pametne srebrne vasi so socialna in prostorsko-načrtovalska inovacija, katere namen je dvigniti kakovost bivanja starostnikov, zmanjšati stroške ter podaljšati obdobje posameznikove neodvisnosti ter avtonomnosti. Pametne srebrne vasi so zasnovane kot sistem med seboj povezanih več gospodinjstevskih skupnosti, znotraj katerih se po potrebi izvajajo aktivnosti dolgotrajne oskrbe. Skupnosti so vpete in del obstoječih podeželskih oziroma mestnih območij.

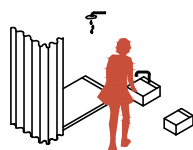
2.2 CILJI

- 1.** Razviti pameten sistem bivanja 65+ z dolgotrajno oskrbo.
- 2.** Razviti model Pametne srebrne vasi za ca. 20 oskrbovancev = ena gospodinjstvena skupnost.
- 3.** Zasnovati prostorski, programski in funkcionalni koncept Pametne srebrne vasi.
- 4.** Razviti STANDARDNE/TIPSKE ENOTE, ki bi se jih umeščalo v LAS enote po Sloveniji in tudi širše.
- 5.** Zasnova dveh modelov:
 - samozadostno novo naselje
 - zapolnjevanje praznih prostorov.
- 6.** Priprava smernic prostorskega umeščanja posameznih enot.

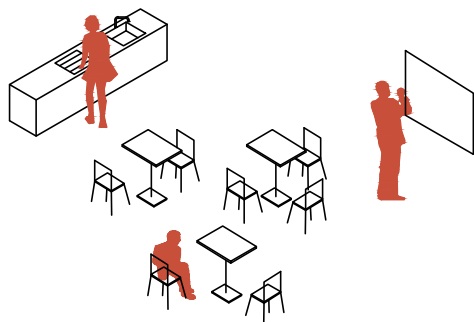
1. bivalne enote/sobe – težnja po enoposteljnih sobah z možnostjo dodajanja postelje

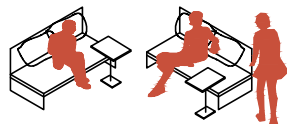
2. vsaka soba s tušem + wc

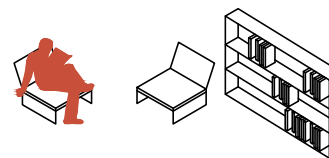
3. skupna kuhinja + večnamenski prostor

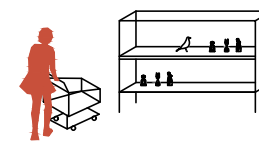
4. prostor za svojce - prostor kamor se lahko prebivalci/ oskrbovanci umaknejo z obiskovalci

7. dnevni center, knjižnica

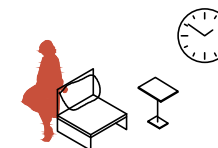
8. kiosk, trgovina, lokal

9. dodatne storitve (frizer, pediker, wellness, savna, fitnes, ...)

10. oskrba 24/7 – gospodinja, patronažna sestra + IKT (informacijsko-komunikacijske tehnologije)

5. skupnostni vrtički - vrt, živali - omogočiti in zagotoviti čim večjo samooskrbo, neodvisnost, avtonomijo

6. zunanje ureditve brez ovir/ nevarnosti – poti, trg, "park"

3.1 OPREDELITEV UPORABNIKOV IN NJIHOVIH POTREB

Kakovost človeškega življenja se meri po tem, v kolikšni meri in medsebojni skladnosti so zadovoljene vse človekove potrebe; od osnovnih – preživetvenih do višjih, ki so pomembne za posameznikovo rast in razvoj. Osnovna zadovoljenost nižjih potreb je izhodišče za normalno zaznavanje in zadovoljevanje višjih potreb, vendar pa šele zadovoljenost višjih potreb omogoča specifično človeško raven življenja (Ramovš, 2003).

Potrebe v starosti lahko v grobem razdelimo na:

1. potrebo po materialni preskrbljenosti,
2. potrebo po ohranjanju telesne, duševne in delovne svežine,
3. potrebo po osebnem medčloveškem odnosu,
4. potrebo po predajanju življenjskih izkušenj in spoznanj mladi in srednji generaciji,
5. potrebo po doživljanju smisla starosti,
6. potrebo po negi v starostni onemoglosti,
7. potrebo po nesmrtnosti. (Ramovš, 2003)

Pogosta izkušnja danes kaže, da imajo stari ljudje dobro zadovoljene materialne potrebe, so zdravi in duševno čili, vendar nezadovoljni, saj so osamljeni in frustrirani na področjih medčloveških odnosov, duhovnosti ter bivanjskih potreb. Tri človeške razsežnosti, ki po 60. letu življenja doživljajo svoj največji razpon so:

1. medčloveško družbena - za kakovosten psihosocialni razvoj v starosti bi bilo potrebno, da je starostnik v rednem osebnem odnosu vsaj s tremi kakovostnimi ljudmi: z enim mladim, enim srednjih let in enim starejšim vrstnikom;

2. zgodovinskokulturna - potreba po predajanju svojih življenjskih izkušenj in spoznanj mladi in srednji generaciji, in

3. eksistencialna - potreba posameznika in družbe v celoti, da se starost doživlja in vrednoti kot enako smiselno in vredno obdobje življenja, kakor sta bili mladost in srednja leta. (Ramovš, 2020)

Cilj in izziv modernih družb je: Kako na stara leta doseči kakovostno življenje?

Kot pravi Ramovš (2020) bo veliko več treba narediti na področju zadovoljevanja višjih človeških kakor osnovnih materialnih potreb. Če so zapostavljene višje človeške potrebe, je dokaj neuspešen trud za dobro materialno varnost – stari ljudje so tudi ob njej zagrenjeni, črnogledi, sitni ter težavni sami sebi in vsem, ki z njimi živijo ali zanje skrbijo.

Starost danes je stigmatizirana!

UPORABNIKI - UPOKOJENCI

SAMOSTOJNI

še vedno vitalni in aktivni:
pri gibanju ne potrebujejo pomoči,
sami lahko pripravljajo prehrano,
sami skrbijo za svojo higieno,
so aktivni v različnih dejavnostih,
imajo največ stikov z drugimi

DELNO
SAMOSTOJNI

ljudje z delno oviranimi kognitivnimi
in/ali fizično-motoričnimi sposobnostmi:
potrebujejo delni nadzor,
potrebujejo pomoč pri gibanju,
in/ali se ne morejo prehranjevati sami,
in/ali potrebujejo pomoč pri higieni,
so aktivni pri določenih dejavnostih
imajo najmanj stikov z ostalimi

POPOLNOMA
ODVISNI
OD OSKRBE

ljudje s popolnoma oviranimi kognitivnimi
ali fizično-motoričnimi sposobnostmi:
potrebujejo stalen nadzor in oskrbo,
potrebujejo pomoč pri gibanju,
in/ali se ne morejo prehranjevati sami,
in/ali ne morejo poskrbeti za svojo higieno,
priklenjeni na voziček/posteljo,
imajo najmanj stikov z ostalimi in
so najmanj aktivni pri dejavnostih

POTREBE UPOKOJENCEV ZA UDOBNO BIVANJE

prehranjevanje

medicinska pomoč
in nega

aktivnosti

prevoz

gospodinjstvo

vzdrževanje

AKTIVNOSTI

priprava obrokov
nakupovanje sestavin
dostava
gojenje zelenjave

kontrola zdravja
skrb za jemanje zdravil
skrb za higieno in urejenost
fizioterapija

pogovor
izobraževanje
delavnice
družabni dogodki

organiziran prevoz
do storitev, mesta
izleti

čiščenje
pospravljanje

vzdrževanje bivalnih
prostorov in okolice

POTENCIALNA NOVA DELOVNA MESTA

kuhar
nutricionist

zdravstveni tehnik
fizioterapevt

socialni delavec

voznik

čistilec

vzdrževalec

Bivanje v pametni srebrni vasi ni primerno za osebe, ki so POPOLNOMA ODVISNE OD OSKRBE ter potrebujejo celodnevno institucionalno varstvo, ki obsega osnovno oskrbo, socialno oskrbo in zdravstveno varstvo, kar izvajajo posebni socialno varstveni zavodi in domovi za starejše.

3.2 ZAKONODAJNI OKVIRJI IN SMERNICE

Predstavljeni so za načrtovanje bivalnih enot starostnikov z delno ali popolno potrebo po oskrbi (osnovni, socialni, zdravstveni) aktualni in relevantni zakonodajni okvirji. Krovni zakonski akti so pri tem; Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2), Gradbeni zakon (GZ), Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za graditev stanovanjskih stavb in stanovanj (Uradni list RS, št. 125/03) ter Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov (Ur. l. RS, št. 41/2018), ki vse uporabnike prostora obravnava enakopravno in vsem zagotavlja samostojno, neovirano in varno gibanje ter uporabo javnih zunanjih ter notranjih objektov in površin. Pravilniki, ki podrobneje zajemajo obravnavano tematiko pa so predstavljeni v nadaljevanju.

3.2.1 Standardna pravila ZN za izenačevanje invalidov (UN, 1993, cit. po Bogataj in sod., 2019)

Smernice ZN od načrtovalcev mest in gradbenikov zahtevajo:

- gradnjo objektov in naprav, ki jih lahko uporabljajo enako tudi osebe z omejeno mobilnostjo,
- enostavno uporabo za starejše z manj izkušnjami z novimi tehnologijami in z jezikovnimi omejitvami ali nižjo izobrazbo, znanjem oz. koncentracijo,
- hitro prepoznavne spremljevalne informacije v podporo orientaciji v prostoru in naprave za rokovanje tudi za tiste s slabim vidom ali sluhom,
- nizko izpostavljenost nevarnosti nesreče in drugim neželenim dogodkom,
- učinkovito uporabo objektov in naprav brez dodatnih naporov,
- primerne razsežnosti prostora za dostop do naprav, ne glede na mobilnost uporabnikov.

3.2.2 Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 52/1995)

Pravilnik v 8. členu – Institucionalno varstvo ter 9. členu – Institucionalno varstvo v oskrbovanih stanovanjih in oskrbnih domovih, pod katero sodi tudi oskrba starejših, opredeljuje posamezne storitve in načine njihovega izvajanja, oblike storitev kot tudi upravičence do storitev ter izvajalce, metode ipd.

3.2.3 Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev (Uradni List RS, št. 67/06)

Za načrtovanje Pametne srebrne vasi so pomembni predvsem II. SKUPNE DOLOČBE O TEHNIČNIH ZAHTEVAH ter člani vezani na III. Poglavje, 2. DOMOVI ZA STAREJŠE IN POSEBNI SOCIALNOVARSTVENI ZAVODI. Pravilnik navaja usmeritve glede postavitve objektov socialnega varstva:

- makrolokacija – obvezna vključitev objekta v urbana naselja ter ureditev prometne infrastrukture z možnostjo javnega prevoza);
- mikrolokacija - poleg stavbnega zemljišča zajema zemljišče pod objektom ter funkcionalno zemljišče, ki ga sestavljajo komunikacijske površine (dostopi, dovozi, parkirišča), gospodarsko dvorišče ter zelene in rekreacijske površine.

Pravilnik predpisuje tudi minimalne tehnične zahteve glede potrebnih prostorov za izvajanje oskrbe, njihove dimenzije, opremljenost ter opredelitve njihovih povezav.

- Hodniki morajo biti široki najmanj 200 cm in za odrasle obojestransko opremljeni z oprijemalnimi ročaji na višini 90 cm.
- Objekt, ki nima vseh prostorov v pritličju, mora biti opremljen z najmanj enim osebnim dvigalom. Klicne tipke morajo biti na višini do 120 cm od tal in oblikovane za potrebe gibalno in senzorno ovirane ljudi.
- Stopniščne rame z ustrezno dimenzioniranimi stopnicami širine min. 120 cm z največ 10 stopnicami med podesti in obojestransko opremljene z oprijemalnimi ročaji, ki se končujejo vodoravno ob zadnji stopnici.
- Tehnične zahteve vezane na posamezne prostore so predstavljene v poglavju 3.4 ZASNOVA IN OPREDELITEV POSAMEZNIH PROSTOROV/PROGRAMSKIH ENOT MODELA.

3.2.4 Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za graditev oskrbovanih stanovanj za starejše ter o načinu zagotavljanja pogojev za njihovo obratovanje (Uradni list RS, št. 110/04)

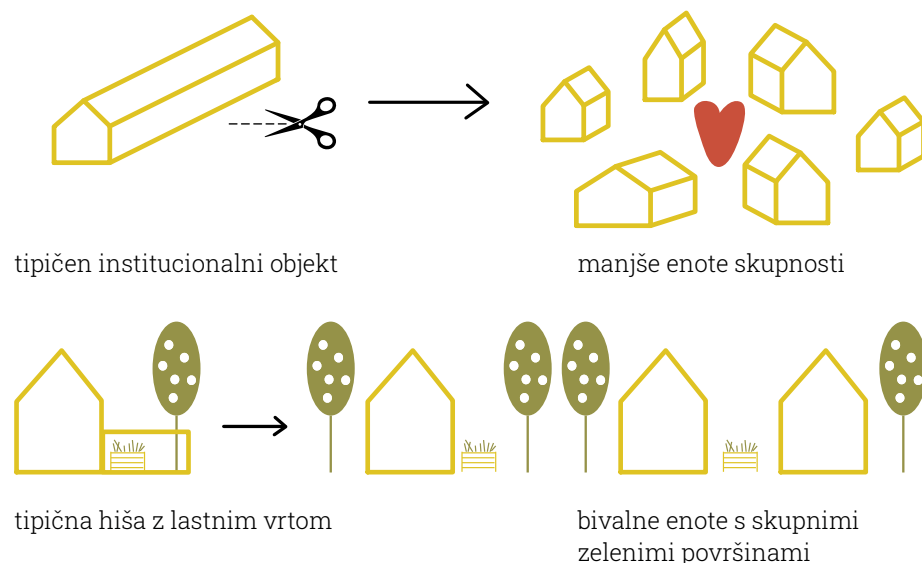
Pravilnik se nanaša na gradnjo oskrbovanih stanovanj, katerim se bivanje v Pametni srebrni vasi precej približuje.

- Vsi deli oskrbovanega stanovanja so lahko v enem prostoru. Izjema so deli, namenjeni osebni higieni. Stopnice v oskrbovanem stanovanju niso dovoljene.
- Balkon ali loža, opcijsko, globine min 140 cm.
- Svetla širina prehodov namenjenih komunikaciji med prostori min. 100 cm, tudi po namestitvi opreme. Prostor za vhodnimi vrati v oskrbovano stanovanje ter hodniki daljši od 200 cm, obvezno širine min. 120 cm.
- Vsakemu oskrbovanemu stanovanju pripada individualni prostor za shranjevanje - min. 3 m² oziroma najmanj 2 m² za oskrbovano stanovanje z enim ležiščem. Prostor se lahko nahaja zunaj oskrbovanega stanovanja, vendar ga morajo z njim povezovati iste skupne vertikalne komunikacije oziroma dvigalo.
- Skupni prostor v večstanovanjskih zgradbah se določi tako, da je zagotovljen najmanj za 1 m² na vsako ležišče.
- Svetla širina horizontalnih komunikacijskih prostorov min. 130 cm. Na vsakih 10 m mora biti zagotovljeno mesto, široko in dolgo najmanj 160 cm, v katerem je omogočeno srečevanje dveh invalidskih vozičkov.
- Svetla širina stopniščnih ram in podestov min. 120 cm, stopniščne rame z več kot 12 stopnicami prekiniti s podestom. Pri nivojskih razlikah terena, višjih od 2,5 cm, mora biti poleg stopnic tudi položna klančina ali ustrezen mehanski pripomoček za premagovanje višinske razlike.
- Klančina min. 90 cm. Na obeh koncih klančine mora biti zagotovljena vodoravna površina z dolžino najmanj 150 cm v smeri gibanja. Če je klančina daljša od 600 cm, je treba načrtovati prekinitev s širino klančine in vodoravno dolžino najmanj 150 cm. Naklon klančine, dolge 600 cm in več, lahko znaša max. 1:15. Pri krajših klančinah je dovoljen naklon do 1:13. Prečni naklon klančine največ 2 % oziroma 1:50.
- Držaj ob klančinah se mora vsaj na eni strani nahajati v višini 70 cm, da je omogočeno oprijemanje osebi na invalidskem vozičku.
- Za vsako oskrbovano stanovanje mora biti na gradbeni parceli zagotovljenega najmanj 0,8 parkirnega mesta, najmanj 20 % jih mora omogočati uporabo funkcionalno oviranim osebam + dodatno parkirno mesto namenjeno kratkotrajnemu parkiranju motornih vozil oseb, ki oskrbujejo stanovalce.

Obvezna oprema oskrbovanih stanovanj:

- kuhinjska oprema: štedilnik s pečico 60 x 60 cm, hladilnik 60 x 60 cm, pomivalno korito 60 x 60 cm, shrambna omara 60 x 60 cm, delovno-odlagalna površina najmanj 60 cm – prosti odmiki od omar min. 90 cm;
- oprema prostora za uživanje hrane: jedilna miza in tolikšno število stolov, ki najmanj za dva presega število ležišč v stanovanju. Za vsak stol je treba predvideti najmanj 60 cm dolžine in 40 cm globine mize, najmanj za en stol pa 80 cm dolžine in 40 cm globine mize. Na tistih straneh mize, kjer so predvideni stoli, predvideti prosti odmik najmanj 75 cm, najmanj pri dveh stoli pa je treba zagotoviti 120 cm.
- oprema prostorov, namenjenih bivanju: sedežna garnitura s sediščem 80 x 80 cm na vsako ležišče stanovanja, TV-knjižna omara 60 x 40 cm na vsako ležišče stanovanja;
- oprema prostorov, namenjenih spanju: ležišče 90 x 210 cm, ležišče za dve osebi 200 x 210 cm - prosti odmik od dostopnih stranic ležišča min. 80 cm, nočna omarica 40 x 40 cm na vsako ležišče;
- oprema kopalnice: Prosti odmiki pred opremo min. 90 cm - konzolni umivalnik 65 x 55 cm na višini 85 cm od tal, straniščna školjka 40 x 60 cm, prha 90 x 90 cm s sklopnim stolom in ročajem, prha ne sme biti izvedena s kadico, pragom ali robom višjim od 2,5 cm in mora imeti talni odtok. Tla prhe morajo zagotavljati hiter in nemoten odtok vode, vodovodne armature morajo biti v enoročni izvedbi, pršna cev mora biti gibljiva z možnostjo nastavitve v različnih višinah ob steni;
- oprema stranišča: straniščna školjka 40 x 60 cm z višino sedežne ploskve od 45 do 50 cm od tal in manjši umivalnik;
- ostala oprema: garderobne omare s skupno širino najmanj 150 cm in globino 60 cm na vsako ležišče stanovanja zagotovljen mora biti prostor za namestitev in priključitev pralnega stroja 60 x 60 cm – prosti odmik pred omarami in pralnim strojem min. 90 cm.

3.3 ZASNOVA GRAJENIH TIPSКИH ENOT

Z arhitekturno in urbanistično zasnovo vasi se želimo umakniti od predstave tipičnih domov za ostarele, ki jih navadno zaznamuje vzdolžni hodnik in "hotelsko" nizanje utesnjenih individualnih sob.

Naloga predlaga razgibano zasnovo ločenih individualnih enot/hišk, ki so med seboj v dialogu in se povezujejo preko skupnih prostorov in zunanjih površin. Posameznik ni omejen zgolj na svoj lastni prostor z ograjenim vrtom, ampak postane del celote, del skupnosti.

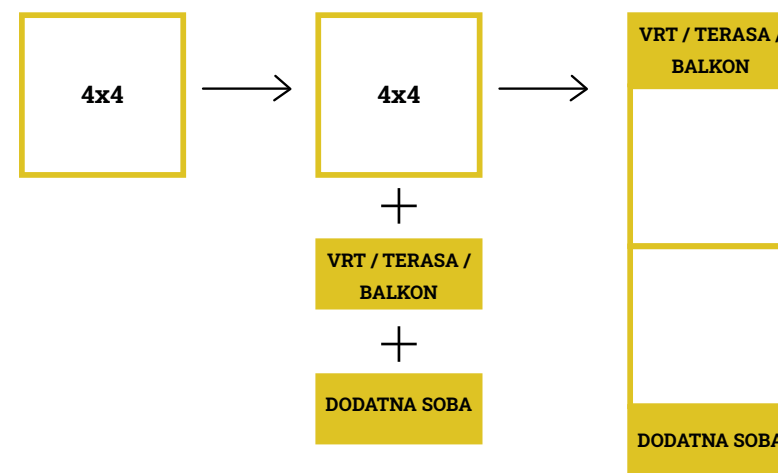
Pomembno je, da se skozi arhitektonski izraz in pravilno izbiro materialov poleg funkcionalne doseže tudi skladna in kvalitetna vizualna podoba vseh objektov srebrne vasi. Arhitekturna zasnova naj vzgibe jemlje iz tradicionalnih objektov in stavbne tipologije makrolokacije umeščanja vasi, brez odvečnih detajlov, okraskov in motečih barv, ki v prostor ne sodijo. Pri umeščanju koncepta znotraj obstoječega mestnega tkiva pa lahko ta predstavlja tudi arhitekturni presežek.

BIVANJE V PAMETNI SREBRNI VASI NI PRIMERNO ZA:

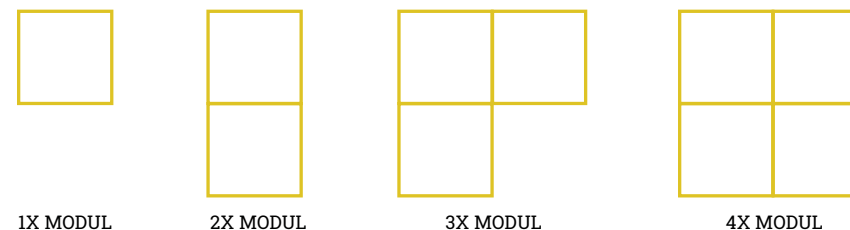
- osebe s težjo ali težko obliko gibalne ali senzorne oviranosti, ki niso sposobne samostojnega življenja ter potrebujejo s celodnevno institucionalno varstvo, ki obsega osnovno oskrbo, socialno oskrbo in zdravstveno varstvo, kar izvajajo posebni socialno varstveni zavodi in domovi za starejše.

Kot navaja Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev, bivalna enota zajema največ 20 stanovalcev (v primeru stanovalcev z demenco in sorodnimi stanji največ 12 stanovalcev) v enoposteljnih in dvoposteljnih sobah, ki morajo biti opremljene s sanitarijami. Bivalna enota ima še večnamenski prostor s čajno kuhinjo, negovalno kopalnico, shrambo za čisto perilo in prostor za čistila ter umazano perilo. Izjemoma se lahko delo na negovalnem oddelku organizira v troposteljnih sobah, v primeru oseb z demenco pa mora biti enota nameščena tako, da je omogočena neposredna povezava z zelenimi površinami urejene okolice. Hodniki morajo biti široki najmanj 200 cm in obojestransko opremljeni z oprijemalnimi ročaji na višini 90 cm za odrasle (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

Model predlaganih bivanjskih enot je prikazan modularno. Kot osnovna enota je uporabljen gabarit 4x4 m, ki se združuje in povezuje glede na potrebe lokacije in programskih zahtev posamezne vasi.

Moduli v velikosti 4x4 m se med seboj povezujejo in dopolnjujejo. Kot osnovne sestave predpostavimo naslednje enote, ki jih v nadaljevanju prenesemo v raznolike urbanistične prostorske zasnove:

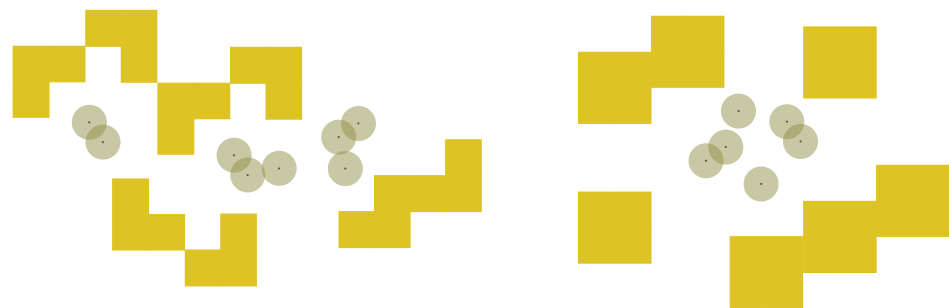
Model pametne srebrne vasi je pilotni projekt reševanja bivanjske, socialne in finančne problematike starejše populacije/upokojevcov. Ime naslavlja prostorsko-funkcionalno-programski koncept, končni cilj pa je posamezni vasi dati tudi njeno razpoznavno ime, s katerim se bi oskrbovanci ter družba poistovetili in ga ponotranjili. Imena vasi kot npr.: Sončna vas, Modra vas, Hiša/vas radosti, Zelena vas, Zimzelena vas, Vrtna vas, Obdani z naravo ipd.

Smernice za raporejanje enot razdelimo na linearno, razpršeno in centralno zasnovo. Izbor posameznega sistema je odvisen od prostorskih danosti in zahtev.

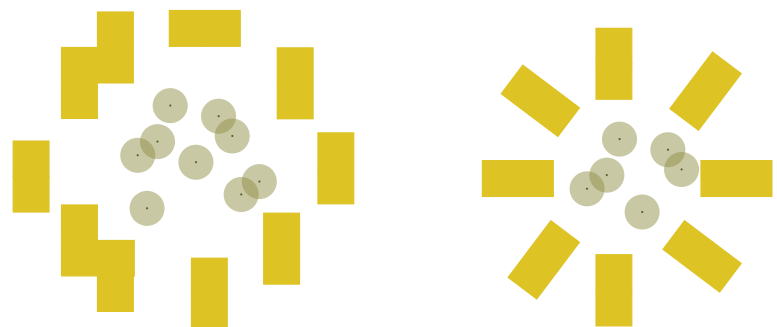
LINEARNA ZASNOVA

RAZPRŠENA ZASNOVA

CENTRALNA ZASNOVA

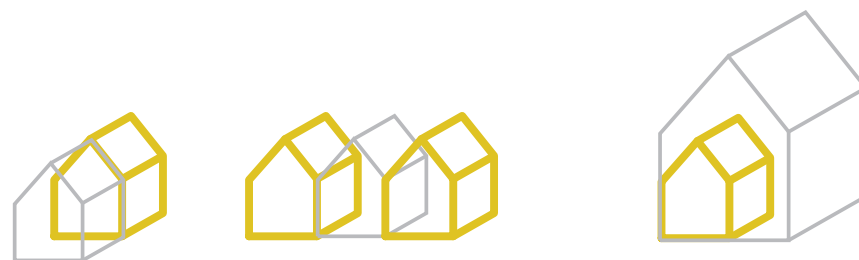

3.4 ZASNOVA IN OPREDELITEV POSAMEZNIH PROSTOROV/PROGRAMSKIH ENOT MODELA

Zasnova in dimenzioniranje posameznih prostorov sledi zakonodajnim smernicam, navedenih ob posameznih tlorisnih zasnovah.

Enote so oblikovane tako, da omogočajo povečanje enote glede na število uporabnikov. Servisni prostori in sanitarije so zato umeščene na sredino prostora ali pozicijo, ki omogoča spajanje več enot skupaj in njeno nemoteno prilagajanje novim situacijam, potrebam.

Enote se odpirajo na skupen zunanji prostor preko vrta/terase/balkonov. Ti prostori so lahko predvideni vnaprej, lahko pa odigrajo vlogo povezovalnih členov in tvorijo nove razsežnosti pametnih vasi. Vrt se npr. lahko po principu konstrukcije zimskih vrtov preoblikuje v zaprt prostor za dodatne bivalne ali skupne površine.

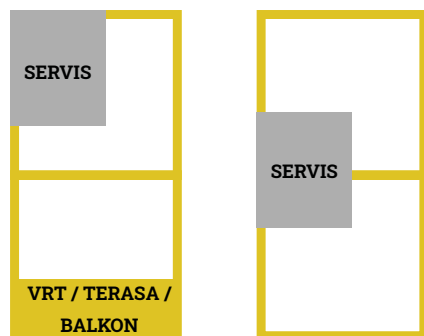
prikaz osnovne enote z možnostjo širitve (v horizontalni in vertikalni smeri)

primer podaljšanja notranjega prostora preko zimskega vrta referenčnega primera vasi ReGen

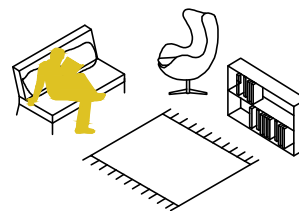
Tlorisna zasnova posamezne enote je enostavna in racionalna. Na območju instalacijskega mokrega vozla se napaja sanitarni sistem in kuhinjska niša. Ostale površine so proste in fleksibilne.

Z arhitekturno zasnovo enote in njenim interijem želimo posamezniku zagotoviti občutek intimnosti, avtonomnosti predvsem pa domačnosti - občutek lastnega doma. Vsaka enota ima zato del, ki spominja na dnevno sobo, notranjost pa je zasnovana tako, da daje možnost dodajanja lastnega pohištva in oblikovanja prostora po lastni meri. Stavbno pohištvo in oprema je se predvidi iz naravnih materialov - lesa, ki v kombinaciji s svetlimi toni tvori prijeten ambient. Enote se odpirajo v zelenje, s pogledom proti zunanosti. Veliko okno posameznika približa dogajanju skupnosti

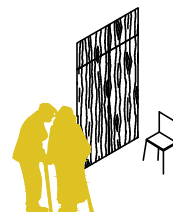

shematska prikaza posamezne enote

1. Občutek domačnosti in sooblikovanje bivalnega prostora

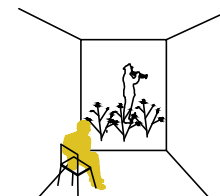
3. Uporaba naravnih materialov

2. Pogled v naravo

4. Spremljanje dogajanja znotraj skupnosti

Kriteriji pri načrtovanju ekonomično-ekoloških pametnih srebrnih vasi so: površina, lokacija, oprema, prilagoditve funkcionalnim zmožnostim, IKT oprema in domotika. Domotika se nanaša na avtomatizacijo hiše in domačega/bivajnskega okolja – v smislu prilagoditve nekaterih dejanj, ki jih po navadi izvajamo ročno.

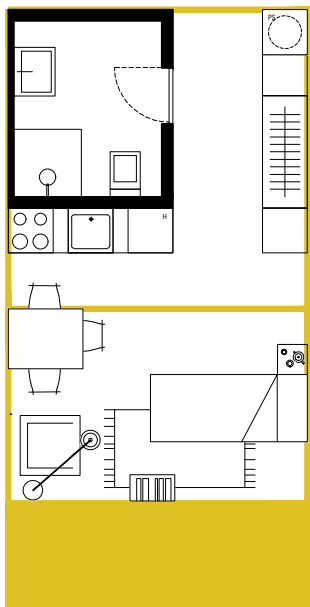
Minimalne zakonodajne tehnične zahteve
(Pravilnik o minimalnih ..., 2006):

- enoposteljna soba 17,5 m² (14 m² + 3,5 m²),
- dvoposteljna soba 21,5 m² (18 m² + 3,5 m²),
- troposteljna soba 30 m² (26,5 m² + 3,5 m²).

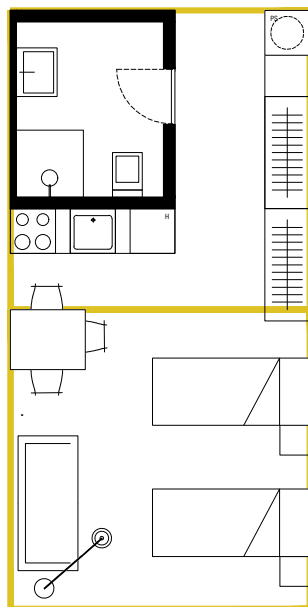
3.4.1 Soba z lastnimi sanitarijami

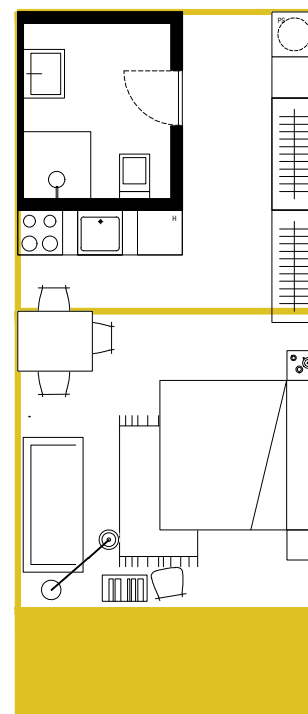
Enota z eno posteljo z izhodom na vrt/teraso/balkon. Enota je sestavljena iz dveh modulov 4x4 m, kjer del modula predstavlja zelena oz. odprta površina.

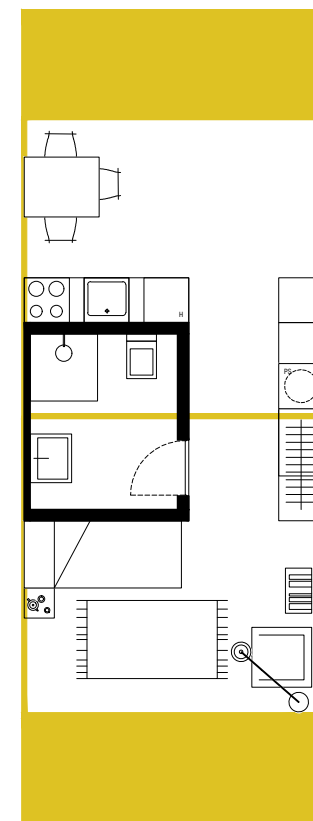
Prostor namenjen vrtu/terasi/balkonu se preoblikuje v prostor za dodatno posteljo. Enota je sestavljena iz dveh modulov 4x4 m.

Povečanje enote za starejši zakonski par. Enota je sestavljena iz dveh modulov 4x4 m in dela, ki predstavlja zeleno oz. odprto površino.

Enotae z eno posteljo z dvostransko orientacijo. Enota je sestavljena iz dveh modulov 4x4 m in dveh delov, ki predstavljata vrt/teraso/balkon.

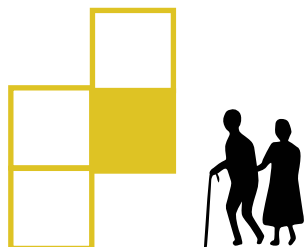

Opremo bivalne sobe za eno osebo sestavljajo:

- postelja najmanj 90 x 200 cm, višina 55 cm, z možnostjo za nastavitev višine,
- nočna omarica najmanj 40 x 40 cm,
- garderobna omara najmanj 90 x 60 cm,
- pritrjen predalnik ali viseča omarica 80 cm od tal (najmanj 80 x 30 x 80 cm),
- miza in stol.

Pohištvena oprema mora imeti zaobljene robove, potezne ročaje ter površinsko obdelavo za enostavno vzdrževanje.

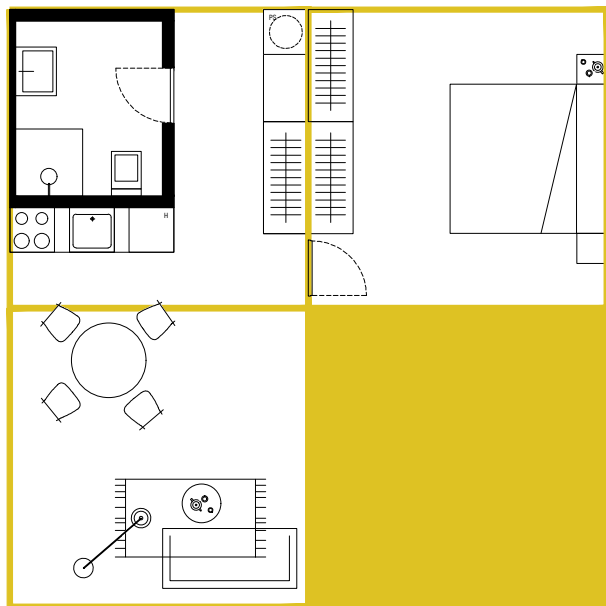
Priporočljivo je oblikovati drsna vrata omar ter izvlečne elemente. Svetla širina vhodnih vrat v bivalni sobi najmanj 100 cm. Bivalne sobe morajo biti opremljene z napeljavo za TV, radio, telefon, internet in signalno-klicne naprave (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

48 m²
16 m²

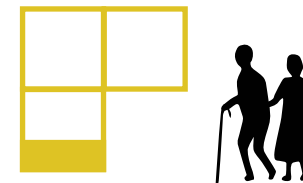
Večja enota za dve osebi ali starejši zakonski par z največjim deležem zasebne zunanje površine.

Enota je sestavljena iz štirih modulov 4x4 m, kjer en modul predstavlja zeleno oz. odprto površina.

Združevanje bivalnih enot

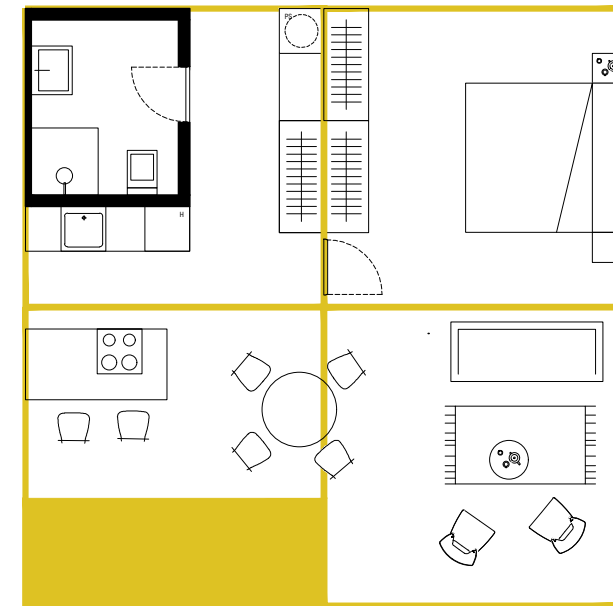
2 ENOTI

58,4 m²
5,6 m²

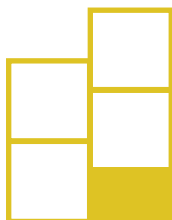
Večja enota za dve osebi ali starejši zakonski par z največjim deležem bivalne površine.

Enota je sestavljena iz štirih modulov 4x4 m, kjer del enega modul predstavlja zeleno oz. odprto površina.

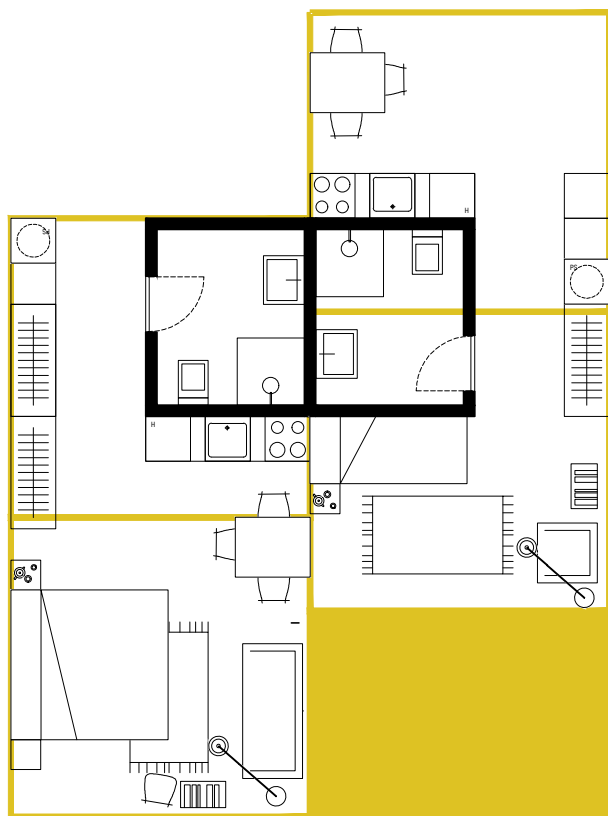

Sanitarije min. 3,5 m², opremljene s: straniščno školjko, vgrajenim umivalnikom v konzolnem pultu z odlagalno površino, ogledalom, ter prho v nivoju tlaka. Prilagoditve/zahteve za uporabo invalidov na vozičkih: straniščna školjka na višini 42 do 45 cm, ob školjki mora biti ustrezen oporni ročaj, konzolni umivalnik na višini 80 cm z ogledalom 60 x 120 cm. Vrata sanitarij se morajo odpirati navzven ali so drsna. Za uporabo invalidov na vozičkih obvezno drsna v vgradni izvedbi. Najmanjša svetla širina vrat v sobah je 100 cm (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

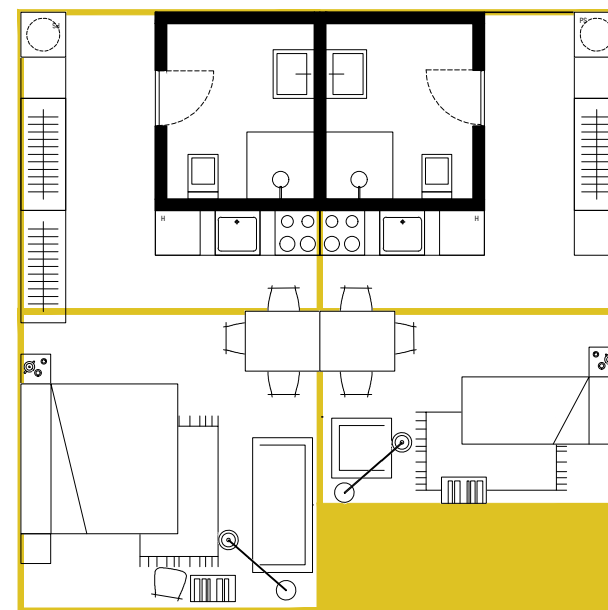
2 ENOTI

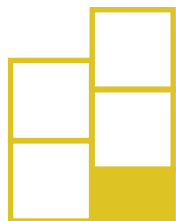

Prikaz možnosti združevanja dveh bivalnih enot, vsaka v izmeri dveh modulov 4x4 m, s skupno zeleno oz. odprto površino.

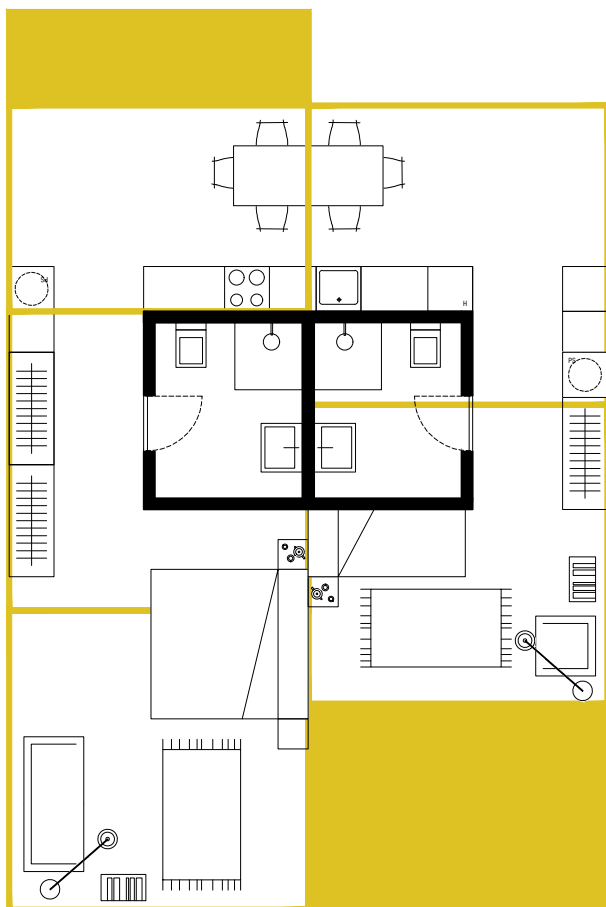

Prikaz možnosti združevanja dveh bivalnih enot, vsaka v izmeri dveh modulov 4x4 m, s skupno zeleno oz. odprto površino.

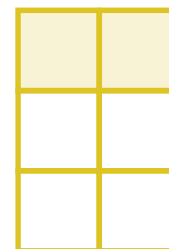

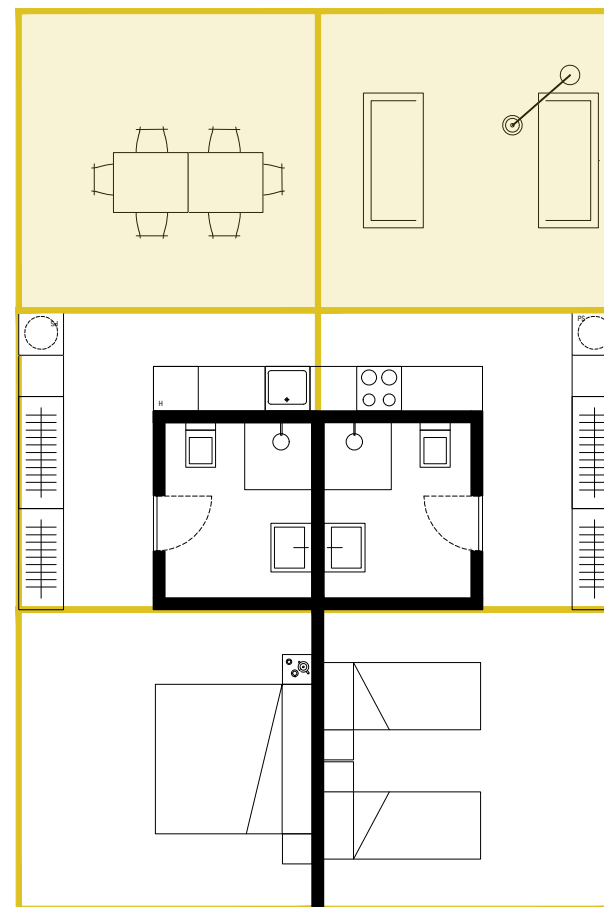
Prikaz možnosti združevanja dveh bivalnih enot, kjer prva enota meri 3 module 4x4 m

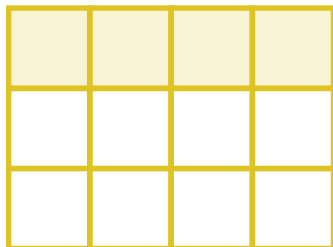
2 ENOTI

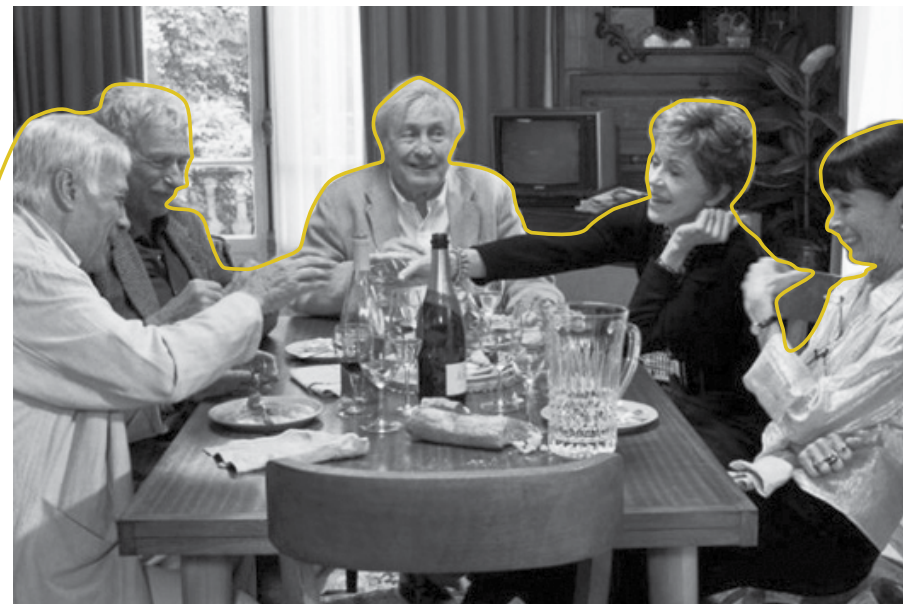
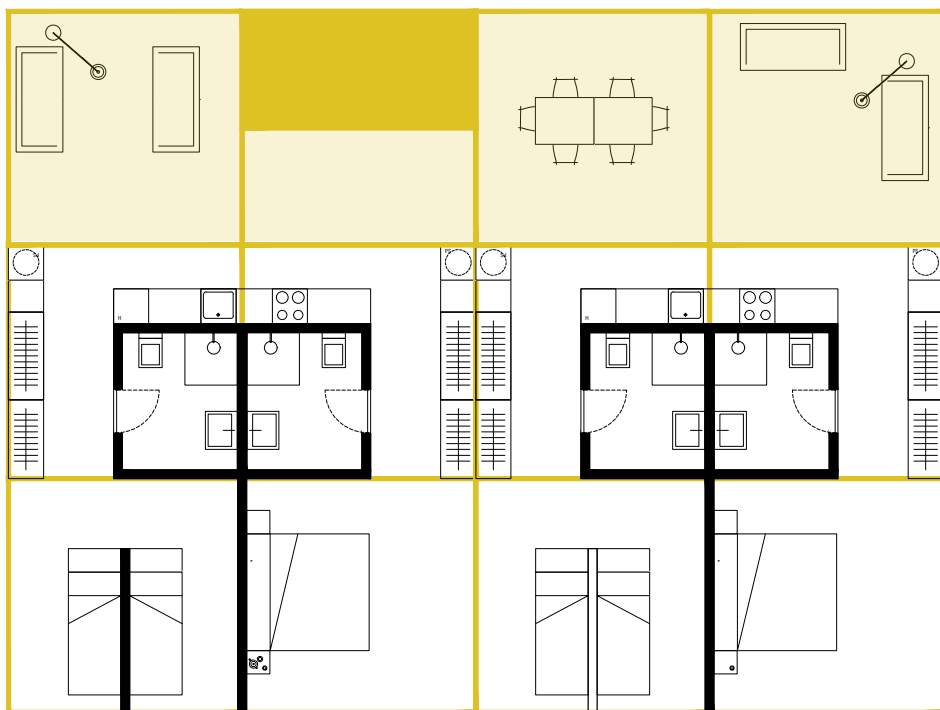
Prikaz možnosti združevanja dveh bivalnih enot, kjer si enoti delita večji skupni prostor, hkrati pa imata omogočen lasten zasebni prostor. Enota je skupno sestavljena iz šestih modulov 4x4 m, kjer dva modula predstavljata skupni bivalni prostor.

VEČ ENOT

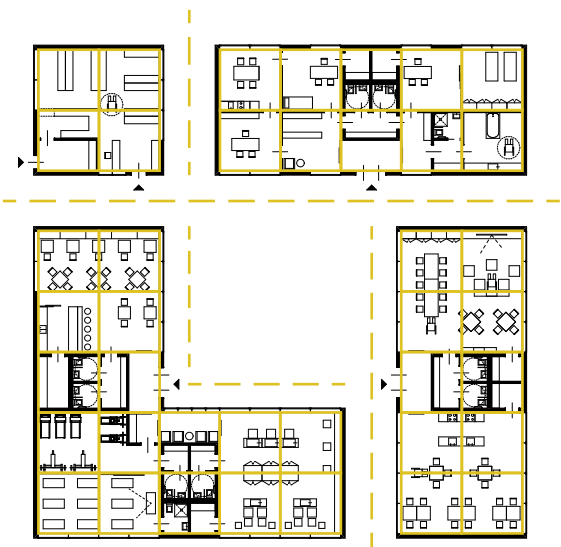

Prikaz možnosti združevanja štirih bivalnih enot, kjer si enote delijo večji skupni prostor, hkrati pa imajo omogočen lasten zasebni prostor. Enota je skupno sestavljena iz dvanajstih modulov 4x4 m, kjer štirje moduli predstavljajo skupni bivalni prostor.

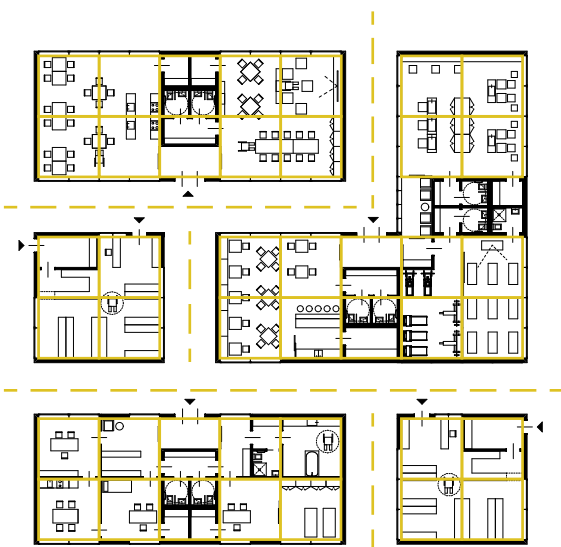

Prednost modularnega sistema je v tem, da je svoboden in prilagodljiv. Izoblikuje se glede na dano situacijo (lokacijo), omogoča spreminjanje, dodajanje ali odzemanje.

V nadaljevanju je po istem sistemu modularne zasnove predstavljeno nekaj glavnih skupnih prostorov, ki predstavljajo javno infrastrukturo vasi.

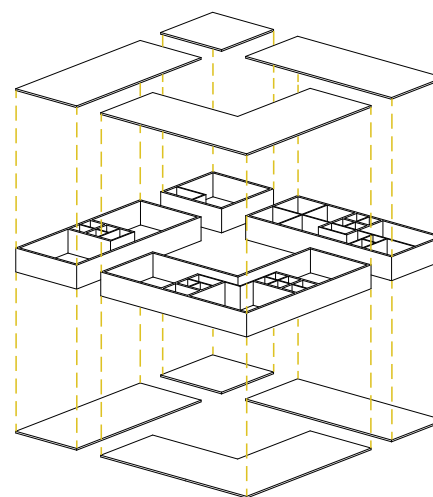
prikaz odnosa in povezovanja enot skupnih prostorov

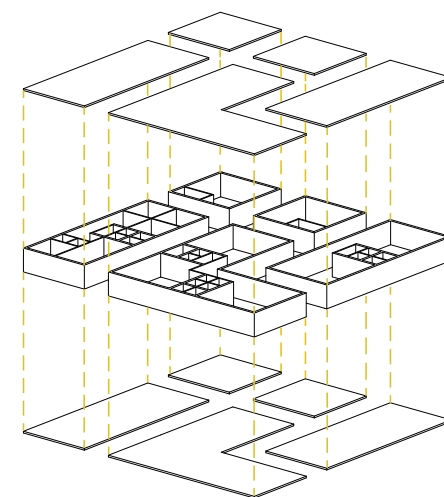
prikaz odnosa in povezovanja enot skupnih prostorov

Skupni prostori predstavljajo mesto srečevanja, druženja in center vasi. Tu se prebivalci bivalnih enot udeležujejo različnih dejavnosti, kot so delavnice v dnevnem centru, kuharski tečaji v skupni kuhinji, če želijo razvajanje in nego se napotijo v frizerski salon in na pedikuro, za športne starostnike pa je zagotovljen fitness in prostor za vodene vadbe. Hkrati se v bližini nahajajo enote z upravo, sestrsko sobo, trgovino, fizioterapijo in kavarno. **Enote se modularno povezujejo in tvorijo mesto v malem.** Zasnovane so tako, da lahko funkcionirajo vsaka sama zase v ločenih objektih, povezuje jih skupni odprt zelen prostor s tlakovanimi površinami, ali pa jih povežemo v en večnadstropni objekt s skupnim vhodom. Modularnost se prilagaja glede na urbanistične smernice dane lokacije in želje naročnika.

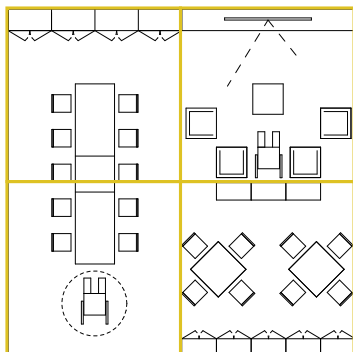
Zgoščena in fleksibilna modularnost predstavlja arhitekturno zasnovo, ki se zlahka znajde in prilagodi kakršnemu koli okolju. Z različnimi povezavami med modularnimi enotami se vzpostavlja ritmičnost ter tvorijo raznoliki prostori srečevanj z več možnostmi povezovanj/odpiranja v okolico.

aksonometričen prikaz skupnih prostorov

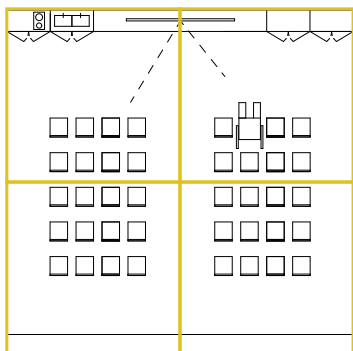

3.4.2.1 Dnevni center, večnamenski prostor

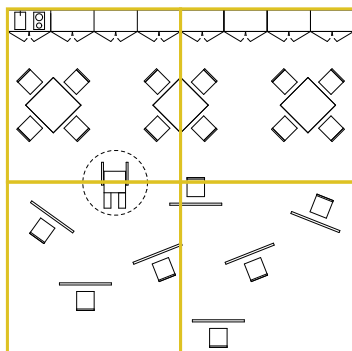

dnevni center, prostor za delavnice, skupna dnevna soba z bralnim kotičkom

Dnevni center oz. večnamenski prostor je namenjen vsem prebivalcem vasi in predstavlja skupno dnevno sobo. V večnamenskem prostoru je omogočeno gledanje televizije, prebiranje knjig v bralnem kotičku z manjšo knjižnico, izvajanje ustvarjalnih delavnic, prosto druženje in podobno. Center se pozicionira blizu kuhinje z jedilnico, kar omogoča enostavno prehajanje in smiselno povezovanje prostorov.

prostor za kino, predavanja, razstave

prostor za delavnice, ustvarjalnice, terapevtsko sobo

Razširitev dnevnega centra je predstavljena v obliki predavalnice za predvajanje filmov, razstave, koncert, predavanje ali plesno dvorano. V prostoru se lahko odvijajo tudi terapevtski programi. Oba razširitvena prostora sta prikazana z namenom razširjenja ponudbe prostorov za kvalitetno preživljanje skupnega prostega časa.

VEČNAMENSKI PROSTOR S

ČAJNO KUHINJO je namenjen za prehranjevanje in prostočasne dejavnosti ter srečanja z obiskovalci:

- najmanjša površina skupnega prostora mora biti 1,5 m²/stanovalec,
- čajna kuhinja v dolžini najmanj 300 cm skupaj z delom konzolnega pulta 80 cm za dostop z invalidskim vozičkom (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

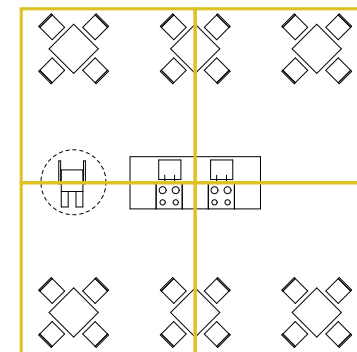
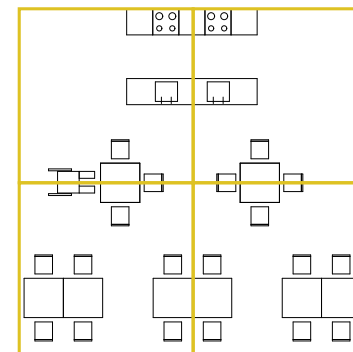
Opremo večnamenskega prostora s čajno kuhinjo sestavljajo:

- mize najmanj 90 x 90 cm, višina 72–74 cm z (objemko) elementom za odlaganje tehničnih pripomočkov za hojo in stole višine 45–48 cm (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

PROSTOR ZA DUHOVNO OSKRBO

stanovalec je velikosti najmanj 35 m², v kolikor se duhovna oskrba stanovalec ne izvaja v večnamenskem prostoru in se s pomično pregrado loči od čajne kuhinje (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

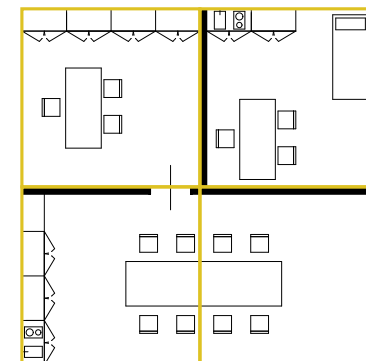
3.4.2.2 Skupna kuhinja z jedilnico

Zasnovo skupne kuhinje predstavlja zasnova večjega kuhinjskega pulta in prostor jedilnice. Kuhinja z jedilnico sledi tehničnim smernicam za prehranjevanje in skupno ustvarjanje v kuhinji.

3.4.2.3 Uprava s sobo za prvo pomoč

Prostori uprave se vežejo na sejno sobo s čajno kuhinjo v navezavi s sestrsko sobo za prvo pomoč. Modularnost prostora s pisarno se lahko nadaljuje in zadosti potrebam po namenjenih prostorih za večje število zaposlenih ljudi. V vsaki pisarni so predvidene omare za shranjevanje dokumentov, pisalna miza in sprejemni prostor. Sestrska soba je lahko vezana na skupni prostor in sejno/kuhinjsko sobo, ali pa ima svoj vhod. V sestrski sobi se poleg omare s prvo pomočjo nahaja tudi terapevtska postelja, v primeru hitrega izvajanja pomoči ob poškodbi. Tako pisarna uprave kot sestrska soba naj bi bile pozicionirane v bližini vhoda in komunikacij.

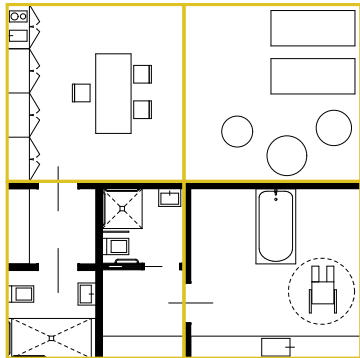

SESTRSKA SOBA je najmanjše velikosti 18 m² (previjanje, dejanje injekcij, hišna lekarna) (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

PROSTOR ZA DELOVNO TERAPIJO – min. 30 m² in lahko vključuje kabinet terapevta.

PROSTOR ZA FIZIOTERAPIJO
– min. 40 m² in lahko vključuje kabinet terapevta.
V domovih z eno bivalno enoto je lahko za izvajanje posameznih terapevtskih dejavnosti namenjen tudi večnamenski prostor (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

3.4.2.4 Prostor za fizioterapijo in nego

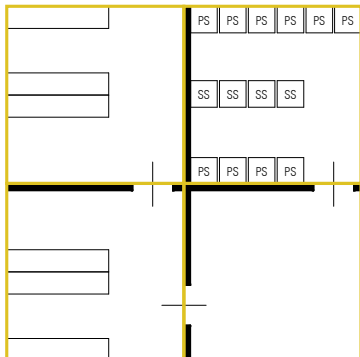
Prostor za fizioterapijo sestavljajo osrednji prostor za izvajanje vaj s terapevtsko mizo, prostorom za shranjevanje, kopalnico in garderobo. Negovalna kopalnica je od fizioterapevtskega prostora ločena in ima svoj vhod, saj predstavlja svojstveno dejavnost in dodano vrednost k programskemu konceptu celotne vasi. Ker so primarni uporabniki takšni, ki lahko sami skrbijo zase in v prvi vrsti ne potrebujejo invalidske nege, se prostor predvidi v primeru, če bi se dejavnost širila v druge oblike in potrebovala dodatne načine nege obiskovalcev.

NEGOVALNA KOPALNICA

Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev (2006) sicer navaja, da mora imeti vsaka bivalna enota stanovalcev negovano kopalnico, vendar ker pri snovanju Pametne srebrne vasi računamo tudi na še aktivne osebe 65+, brez potrebo po celodnevni in celoviti oskrbi, negovalna kopalnica ni nujno del osnovne bivalne enote, pri čemer pa modularno zastavljen model omogoča njeno vključitev po potrebi.
Negovalna kopalnica najmanjše površine 14 m². Vgrajena oprema kopalnice vključuje:

- kopalno kad v specialni izvedbi, dostopno s treh strani,
- konzolni umivalnik,
- prho brez kadi v nivoju tlaka in
- straniščno školjko (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

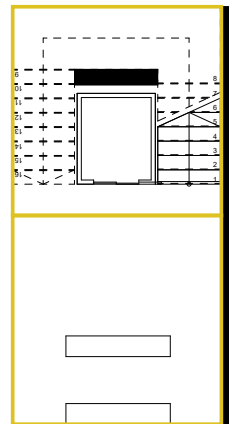
3.4.2.5 Servisni prostori

Servisni prostori predstavljajo arhiv, skladišče, prostor za čistila, orodja, tehnično sobo, pralnico in sušilnico. Predvideni so v kletnih prostorih, saj za svoje delovanje ne potrebujejo dnevne svetlobe.

Pralnica mora imeti prostore za sprejem umazanega perila, pranje, sušenje, likanje, šivanje in shrambo za čisto perilo (Pravilnik o minimalnih ..., 2006).

3.4.2.6 Komunikacije in skupne sanitarije

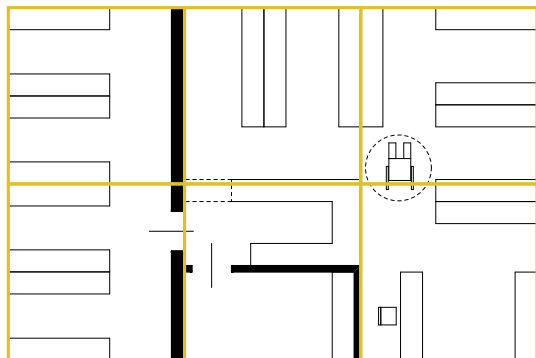

Stopnišče je pozicionirano v modul 4x4 m in se povezuje z dvigalom, ki je pozicioniran v njegovi sredini. Na ta način zadostimo tehničnim zahtevam in predpisanim standardom o širini prostorov srečevanja in prehajanja, hkrati v modularnem pogledu zavzamemo minimalno kvadrato v prostoru in navežemo komunikacije z recepcijo ali infotočko.

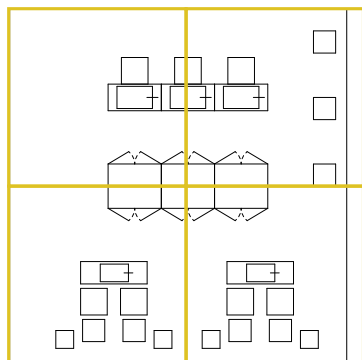
Znotraj modula so sanitarije zasnovane kot posamezne enote, ki se jih vključno z zadostnimi prostori prehajanja lahko združuje in razmešča na različne načine. Sanitarije predstavljajo ne samo stranišča, umivalniki, temveč lahko tudi tuši, kar pride prav v navezi s fizioterapevtsko sobo, fitnesom, prostorom za skupinske vadbе, sestrsko sobo. Sanitarije v celotni zasnovi delujejo kot povezovalni elementi med ostalimi programskimi moduli.

3.4.2.7 Trgovina s skladiščem, kiosk

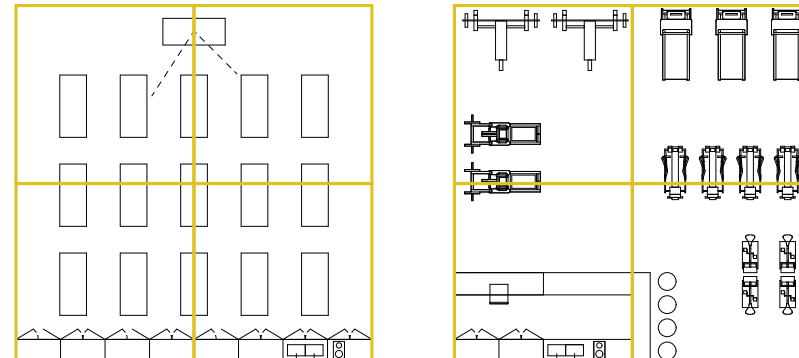
Posebnost zasnove manjše oskrbovalne trgovine je prostor kioska, kjer lahko prebivalci kupijo dobrine brez vstopa v sam objekt. Na trgovino je vezano skladišče za shranjevanje in zalogo surovin. 64 m² trgovine zadostuje potrebam prebivalcev v 20 stanovanjskih enotah.

3.4.2.8 Frizerski studio, pedikura

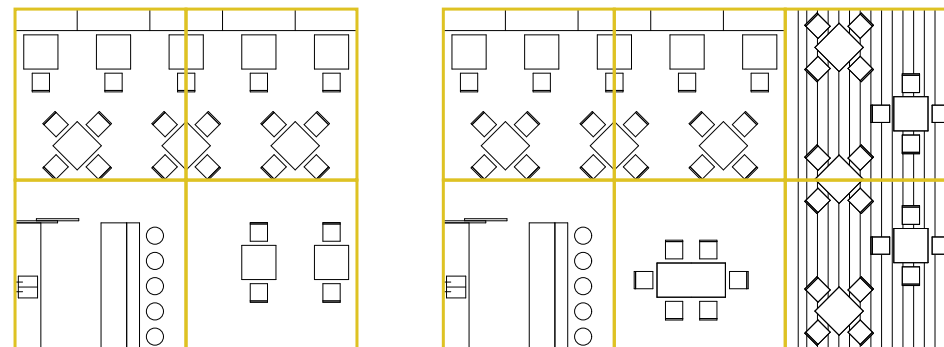
Umeščanje prostora s programom frizerskega studia in kozmetičnih storitev predstavlja nadstandarne vsebine vasi. Prostor sestavljajo čakalnica in shrambene omare, ki delno zamejijo odvijajoče se aktivnosti in s tem nudijo obiskovalcem intimnost.

3.4.2.9 Fitnes in vodene vadbe

Program javnih vsebin se lahko nadgradi z zasnovo vadbenih prostorov. Te predstavlja večja dvorana za izvajanje skupnih telesnih vadb ali prostor za fitnes naprave z manjšim barom za zdrave napitke. Program se lahko dopolni še s sklopom savne in manjšega terapevtskega bazena.

3.4.2.10 Kavarna s teraso

Modularna zasnova kavarne nudi možnost večanja kvadrature glede na število stanovalcev. Notranji pult se pozicionira na skrajni rob modula, kar omogoča lažje povezovanje z bližnjimi sanitarijami ali servisnimi prostori drugih objektov. Medtem ko se servisni del locira na slabši, manj osončen del lokacije, se prostor kavarne odpira na sončno stran in zunanjo teraso.

3.4.3 Zunanje ureditve brez ovir/nevarnosti

3.4.3.1 Utrjene površine

Med utrjene površine spadajo vse dostopne in dovozne poti ter intervencijski dostopi. Delijo se na povozne in nepovozne površine, razlika je v nosilnosti spodnjega in zgornjega finalnega sloja. Intervencijski dostop mora biti prost (brez ovir, stebričkov, krošenj) in mora prenesti obremenitve gasilskih, intervencijskih in vzdrževalnih vozil. Vsi dostopi morajo zagotavljati varnost in biti prilagojeni tudi gibalno oviranim in invalidskim vozičkom – brez nivojskih razlik, dovolj široki in osvetljeni (Knez F. in sod. 2010).

DOSTOPNA POT/POHODNE POVRŠINE

Dostopne poti morajo biti ustrezno prilagojena za vse tipe invalidnosti. Priporočena širina dostopne poti je 180 cm. Biti mora jasno označena in ustrezno osvetljena, priporočljivo označena z ustreznimi talnimi taktilnimi oznakami za orientacijo slepih in slabovidnih, utrjena in ne drseča, brez ovir in nevarnih predmetov ter brez nivojskih razlik (Sendl in sod., 2015).

Širina pohodne površine:

- 1,50 m načeloma zadostuje za to, da se dva pešca (ali, zelo za silo, pešec in uporabnik invalidskega vozička, čeprav prometni širini presegata navedeno širino) varno srečata;
- 2,00 m omogoča, da se varno srečata dva invalidska vozička;
- 3,00 m - širina treh prostih profilov pa omogoča, da se par, ki hodi v štrc, udobno sreča s pešcem v nasprotni smeri ali da se dva para varno srečata (MZI, 2017).

PREMAGOVANJE VIŠINSKIH RAZLIK

Višinske razlike lahko premagujemo in izravnavamo: s stopnicami, klančino ali dvizžno ploščadjo.

STOPNIŠČE

Stopnišče mora imeti ravno ramo (spiralne in krožne stopnice niso priporočljive), min. širina stopnic 120 cm oz. širina med držalom 100 cm, ustrezni morata biti tudi višina (max. 15 cm) in globina (min. 30 cm) stopnic. Priporočljivo je, da stopnice nimajo previsnih ploskev niti praznega cela. Niz stopnic s priporočenimi največ 16 posameznimi stopnicami, vmes podesti z globino najmanj 150 cm in brez kakršnih koli ovir. Stopnišče opremljeno z ustrezno neprekinjeni ograjo, držalo (na ograji ali na zidu) na obeh straneh stopnic na višini med 85 in 100 cm, ki sega 30 cm čez zgornjo in spodnjo stranico, dodatna sredinska stopniščna ograja, če je širina stopnic večja od 270 cm. Stopnišče ustrezno označeno s kontrastnimi oznakami in talnimi taktilnimi oznakami pred prvo in za zadnjo stopnico oziroma podestom ter osvetljeno (Sendl in sod., 2015).

KLANČINA

Klančina je pomembna predvsem za gibalno ovirane osebe kot tudi za slepe in slabovidne. Biti mora ustrezno široka (min. 120 cm, med oprijemali najmanj 100 cm), njena dolžina in naklon pa morata biti v ustrezni soodvisnosti. Na obeh koncih klančine mora biti zagotovljen raven manevrski prostor dolžine najmanj 150 cm. Maksimalen priporočen naklon je 8,3 % oziroma 1:12. Naklon klančine, dolge 600 cm in več, lahko znaša največ 1:15, če je klančina daljša od 600 cm, je treba načrtovati prekinitev s širino klančine in podestom globine najmanj 150 cm. Zunanji deli klančine morajo biti ustrezno zavarovani z robniki 15 cm ter imeti ustrezno in pravilno nameščeno ograjo oziroma oprijemala za roke - držaj ob klančinah se mora vsaj na eni strani nahajati v višini 70 cm, da je omogočeno oprijemanje osebi na invalidskem vozičku. Talna površina klančine mora biti ravna, ne drseča in utrjena ter ustrezno označena in osvetljena (Sendl in sod., 2015).

PARKIRNA MESTA

Rezervirana parkirna mesta – po zakonodaji 5 % od vseh parkirnih mest oz. najmanj eno pri objektih v javni rabi, min. 20 % pri gradnji varovanih stanovanj. Velikost rezerviranega parkirnega mesta najmanj 3,9 x 5,4 m, v oddaljenosti do največ 50 metrov od vhoda, parkirno mesto jasno označeno in ustrezno osvetljeno, dostop brez ovir in nevarnih predmetov ter brez nivojskih razlik (Sendl in sod., 2015).

3.4.3.2 Zelene površine

Prisotnost naravnih elementov in posebej zelenja v javnem prostoru bistveno izboljša počutje in zdravje uporabnikov. Zelenje vpliva na boljšo mikroklimo in zmanjšuje učinek toplotnega otoka poleti, kar še posebej velja za (visoka) drevesa, ki uporabnikom zagotavljajo tudi senco. Zelene površine pomagajo pri urbani odvodnji, zadržujejo pa tudi prah in lahko uravnavajo veter (MZI, 2017).

Z urejanjem zelenih površin se starostnikom zagotavlja kakovostno preživljanje časa na prostem. **Zunanji prostor je obogaten s programom (prostor za obiske, terapevtski vrt, fitnes na prostem, balinanje, vrtičkarstvo, male živali,...), ki jim nudi veliko možnosti preživljanje prostega časa.** Zagotovljena mora biti dobra in enakovredna dostopnost zunanjih površin vsem tam bivajočim, tudi funkcionalno oviranim. Urejene morajo biti dostopne poti za pešce in kolesarje ter povezave v širše območje. Priporočeno je, da se dementnim starostnikom omogoči varno bivanje na prostem z ureditvijo atrija, ki je neposredno dostopen iz objekta. Pri urejanju zunanjih površin se upošteva potrebe in sposobnosti starostnikov. Posebno pozornost je potrebno posvetiti varnosti in udobju (udobne klopi z naslonjali, mize, dvignjene gredice in podobno dostopne z invalidskimi vozički).

ZELENE POVRŠINE

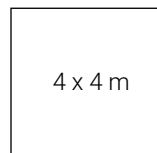
prostor sprostitve, počitek in druženje (tudi obiski)

programske vsebine:

- skupnostni vrtički
- senzorna pot/park
- fitnes na prostem
- ograda z živalmi

parkirna mesta

minimalna količina odprtih bivalnih površin na prebivalca v srebrni vasi je 5 m²

osnovna enota zunanjega prostora

Pri rastlinskem izboru zasaditve zelene površine se izogibamo alergenim in strupenim rastlinski vrstam.

Vzdrževanje zelenih površin lahko delno opravijo zainteresirani starostniki (npr. terapevtski vrt, zeliščni vrt, dvignjene gredice, ...). Za težja vzdrževalna dela (npr. košnja, obrezovanje dreves, ...) je določen izvajalec oziroma hišnik.

Predvidi se minimalni delež zelenih površin: min. 200 m² skupne sklenjene zelene površine ter min. 5–8 m² odprtih bivalnih površin* na vsako posteljo (odvisno od lokalnega konteksta).

*Med odprte bivalne površine se štejejo zelene površine na raščenem terenu in tlakovane površine, namenjene zunanjemu bivanju, ki ne služijo kot prometne površine ali komunalne funkcionalne površine (dostopi, dovozi, parkirna mesta, prostori za ekološke otoke) (Šuklje Erjavec I. in sod. 2020).

PROSTOR ZA SPROSTITEV IN POČITEK

klop (0.5 x 1.5 m)

ležalnik (0.5 x 1.5 m)

dvignjena greda (0.5 x 1.5 x 0.8 m)

tlakovana terasa

50% celotne površine

miza s stoli za 4 (4 m²)

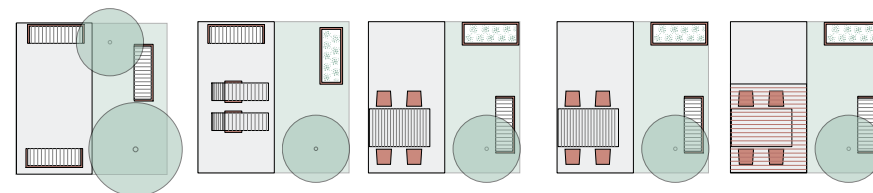
senca - vegetacija in/pergola

zelenica 50%

možne različne kombinacije, prostor se prilagaja željam in potrebam stanovalcev

osnovne enote se lahko sestavljajo v večje enote

količina elementov za sedenje se prilagaja glede na število ljudi, ki uporabljajo prostor

SKUPNOSTNI VRTIČKI – PREHRANSKA SAMOOSKRBA

Skupnostni vrtovi potrebujejo določeno organizacijo, ki ni nujno formalna. Priporočeno je oblikovanje nekaj osnovnih pravil in uskladiti načela delovanja vrtov, za kar je potrebno medsebojno spoštovanje in sodelovanje. S pridelavo lastne hrane se krepijo medsebojne vezi prebivalcev srebrne vasi.

Sestavni elementi skupnostnih vrtičkov:

- skupna vrtna lopa za shranjevanje orodja (cca. 2.5 m²/lastnika enote vrtička),
- dostop do vode za zalivanje, pitnik
- vrtno gredice naj bodo široke med 75-120 cm (dostop do rastlin z obeh strani) in so lahko poljubno dolge
- poti med gredicami široke med 45-50 cm in posute z lesnimi sekanci ali lubjem
- dvignjene grede, ki omogočajo dostop tudi z invalidskim vozičkom – na tlakovani površini (širina grede 70-90 cm in višina 80 cm; vmesne poti med dvignjenimi gredami tlakovane in široke vsaj 1m oz. odvisno od postavitve)
- skupnostni sadovnjak,
- kompostnik za odlaganje odmrlih delov rastlin (kompost se lahko uporabi kot zastirka), priporočljivo je, da je kompostnik v senci ali delni senci,
- prostor za počitek in druženje - terasa s klopmi in mizo, senca (npr. pergola z vzpenjavko)
- območje vrtičkov se ogradi z ograjo ali živo mejo (Plej A., 2015).
- lahko tudi zbiralnik deževnice.

SKUPNOSTNI VRTIČKI

vrtički z gredicami in kompostniki

glavne poti med vrtički široke 1m za lažji dostop s samokolnico

dvignjene gredice (0.6 x 1.5 x 0.8 m) na tlakovnani površini

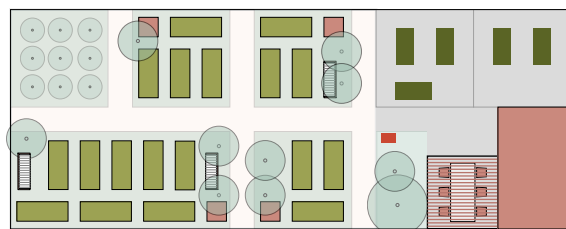
dostop do vode, prikop cevi za zalivanje

skupni prostor za druženje - pergola z mizo in stoli

skupna lopa ~2.5 m²/lastnika enote

klopi med vrtovi (1.5 x 0.5 m)

skupnostni sadovnjak

osnovna enota 4 x 4 m

lahko se združujejo v večje enote

gredice 0.8 x 2 m

kompostnik 0,8 m²

SENZORNA POT/PARK

Senzorni park spodbuja čutne zaznave v senzornem parku, ki imajo terapevtski učinek na obiskovalca. Takšni parki dokazano zmanjšujejo tesnobo ter vedenjske motnje, ki so posledica bolezni (npr. Alzheimerjeva bolezen). Zelenje ima blagodejni učinek na počutje človeka, opazovanje ritma rastlin ter skrb za rastline pomirja in človeka uči potrpežljivosti ter koncentracije.

Senzorni park ima naslednje elemente:

- udobni elementi za sedenje z naslonjali ter senco, ki uporabniku omogočajo umiritev in spremljanje dražljajev narave,
- senzorna pot mora biti brez ovir in imeti podlago, ki omogoča minimalno drsenje za dušenje sil reakcije podlage (asfalt ni primeren),
- različni elementi, s katerimi spodbujamo čutne zaznave:
- vonj: aromatične rastline - rožmarin, žajbelj, timijan, origano, sivka, meta, melisa,...
- tip: rastline z lubjem, listi, različni materiali in teksture
- sluh: zvončki, vodni element s šumenjem vode, ptičje petje
- vid: barvni kontrasti rastlin in elementov (Skočir, 2020).

TERAPEVTSKI / SENZORNI PARK

sprehajalna pot brez ovir

elementi za zaznavanje zvoka:

- vodni element (šumenje)
- zvončki

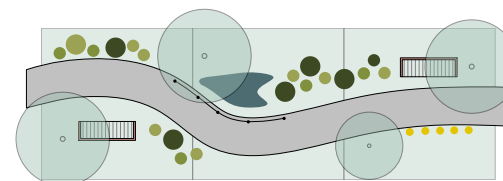
elementi za zaznavanje vonja:

- aromatične rastline - vonj in kontrasti

elementi za zaznavanje kontrastov:

- vegetacija z različnimi odtenki in poudarki

klop (0.5 x 1.5 m) za počitek in sprostitve

FITNES NA PROSTEM

Telesna aktivnost pri starejših ima pomembno vlogo pri ohranjanju fizičnih sposobnosti. Z vadbo se upočasni proces staranja, vaje za ravnotežje zmanjšujejo tveganje padcev pri starejših.

Fitnes na prostem, namenjen starejšim mora imeti prilagojene vadbene elemente:

- naprave morajo imeti navodila za vadbo, napisana z dovolj velikimi črkami,
- naprave so primerne za samostojno ali vodeno vadbo,
- naprave morajo biti prilagojene gibalnim zmožnostim starejših, tudi gibalno omejenim osebam (ravno ti so najpogostejše gibalno nedejavni in so zato posledice bolezni in staranja izrazitejše)
- vadbeni prostor mora imeti senco in prostor za počitek ter dostop do vode

Vadbeni elementi:

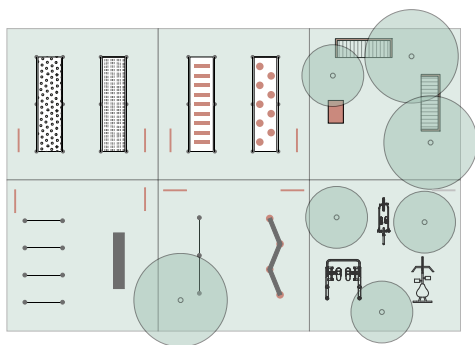
- fitnes naprave: priporočeno je, da imajo možnost reguliranja obremenitve,
- trimske naprave za krepitev telesa in moč: ravna in poševna klop, bradlja na dveh višinah, krogi, drogovi na različnih višinah, navpična lestev (za moč trupa, nog, ramenskega obroča in rok)
- naprave za raztezanje,
- sprehajalna ali tekaška proga: za varnost je pomembna podlaga, ki omogoča minimalno drsenje za dušenje sil reakcije podlage (asfalt ni primeren), podlaga mora biti brez ovir (jarki, grebeni, korenine...) (Strojniki in sod., 2017).

ZUNANJI FITNES

naprave za vadbo:
- za ravnotežje
- za aerobno vadbo
- za krepitev in moč
- za raztegovanje

prostor za počitek: klopi (0.5 x 1.5 m),
senca (vegetacija), pitnik

table z navodili za vadbo,
napisane z dovolj velikimi črkami

OGRADA Z ŽIVALMI

Živali imajo na ljudi terapevtski učinek. Ker se s staranjem zmanjšuje socialni krog, je družba domačih ljubljencev odličen način za preganjanje osamljenosti. Skrb za živali starostnikom daje občutek koristnosti, ko lahko za nekoga skrbijo. Primerne manjše živali za starostnike: psi, muce, kokoši, race, zajci, koze,...

Elementi, ki so ključni pri ogradi z živalmi:

- ograda za živali (velikost ograde se prilagaja številu in vrsti živali),
- hlev za živali – prostor za spanje in hranjenje živali, shramba krme za živali (velikost se prilagaja številu in vrsti živali),
- prostor za odlaganje živalskih iztrebkov, izdelan tako, da preprečuje širjenje neprijetnih vonjav in po možnosti v senci,
- varen dostop za oskrbnike živali (brez ovir in višinskih razlik),
- dostop do živali za božanje omogočen vsem uporabnikom, tudi invalidskim vozičkom,
- elementi za sedenje v bližini (za opazovanje živali).

OGRADA ZA ŽIVALI

ograda (velikost in način ograjevanja se prilagaja številu in vrsti živali)

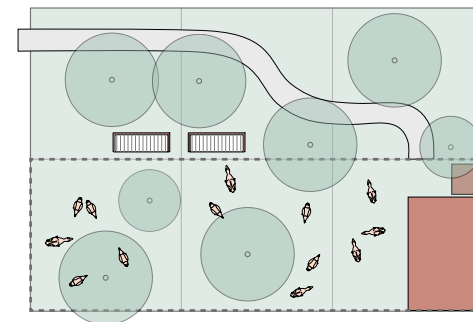
hlev za živali, shramba za krmo
(velikost se prilagaja številu in vrsti živali)

prostor za odlaganje iztrebkov

dostop do vode

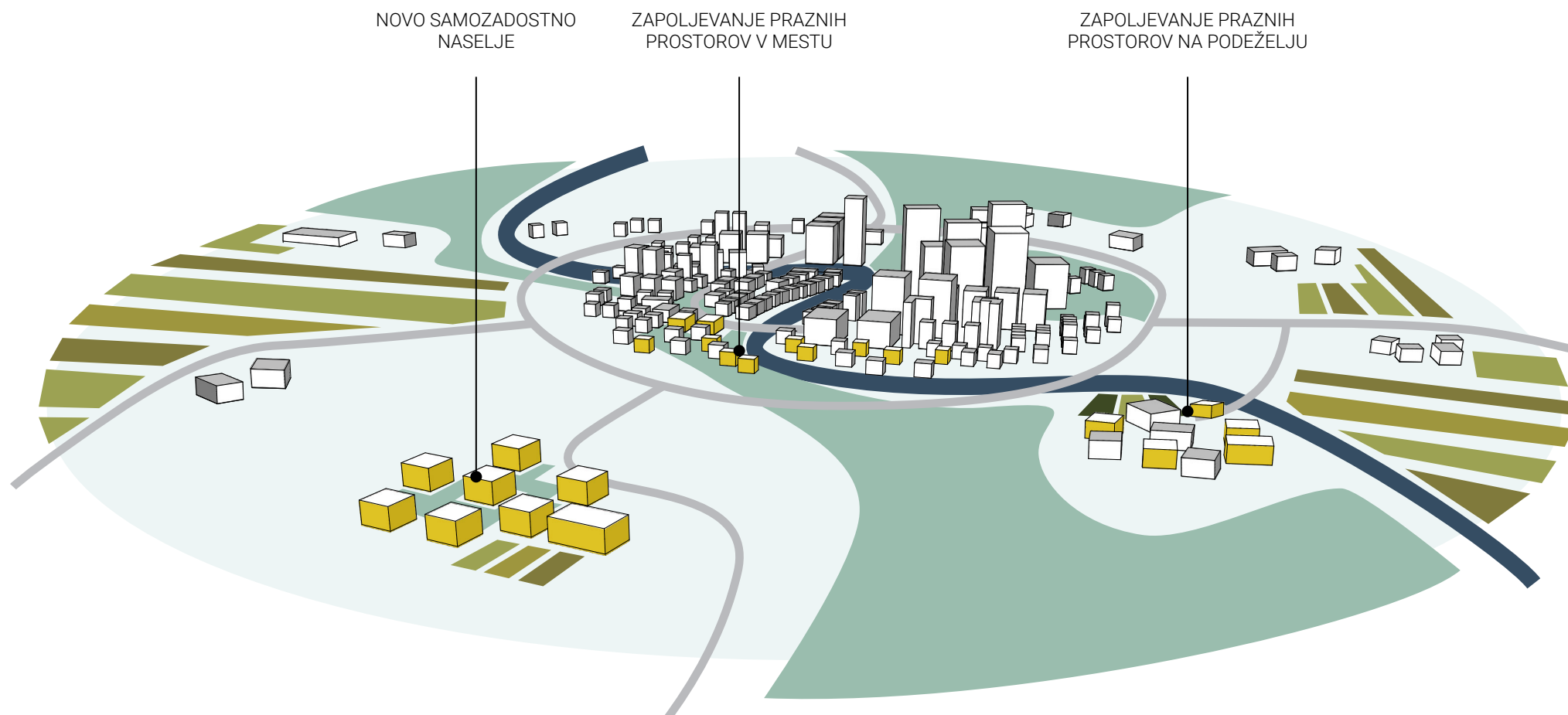
senca (vegetacija)

klopi za počitek, opazovanje in božanje živali

3.5 PRIKAZ VPETOSTI MODELA V ŠIRŠO SKUPNOST

Pametno srebrno vas lahko obravnavamo kot zaključeno samozadostno enoto, ki se jo umešča v prostor kompletno z novimi bivanjskimi enotami, zunanji površinami in predvidenimi servisi oskrbe, lahko pa Pametno srebrno vas obravnavamo kot funkcionalni koncept, katerega se umešča znotraj že obstoječih tkiv mest/podeželjskih naselij in vpenja na obstoječo infrastrukturo.

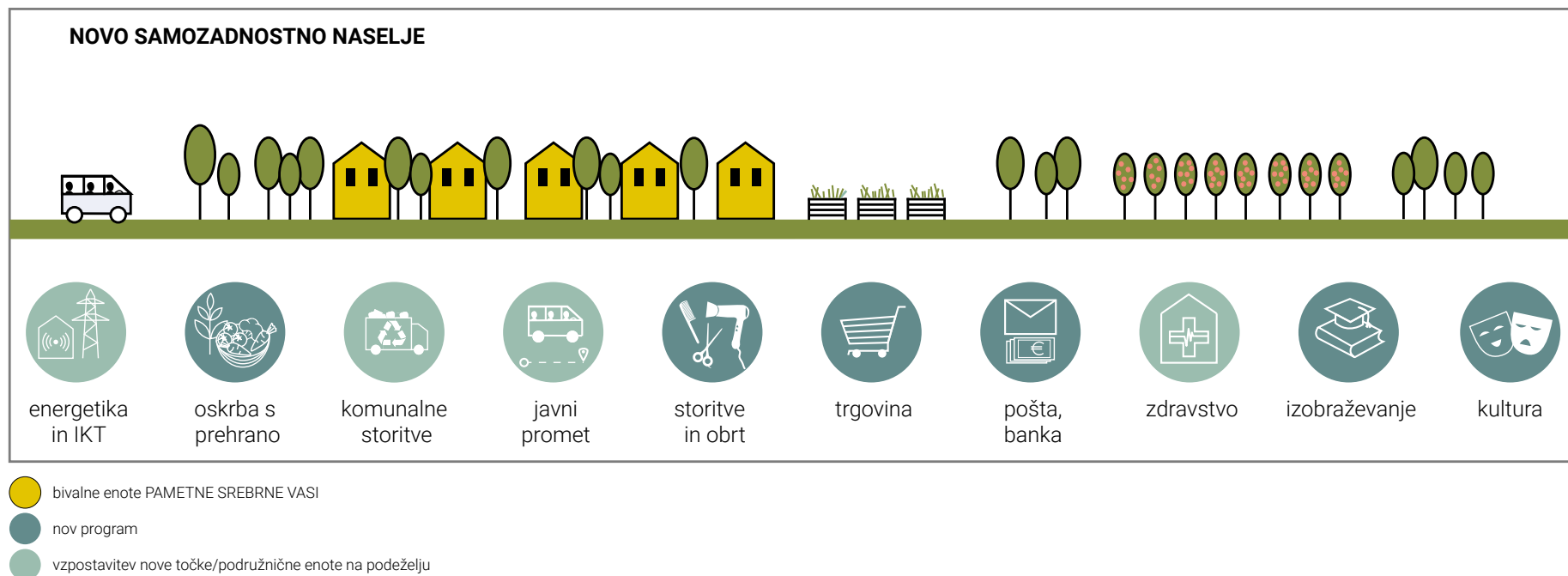

Prednosti:

- ✚ Samozadostna zaključena enota z vsemi prostori in storitvami potrebnimi za delovanje Pametne srebrne vasi.
- ✚ Vsi objekti in storitve blizu, na enem mestu.
- ✚ Naselje ima večino lastne infrastrukture in storitev, zato lahko deluje samostojno, neodvisno.
- ✚ Neodvisnost od obstoječega - ni vpliva/zahtev/nevarnosti zunanjih dejavnikov.
- ✚ Boljša preglednost, enostavnejša oskrba.
- ✚ Višja stopnja nadzora tako v smislu snovanja/gradnje vasi in zagotavljanja varnosti kot kasnejše delovanja.

Slabosti:

- Pametna srebrna vas lahko hitro deluje kot zaprta, izolirana enota.
- Nevarnost stigmatizacije naselja.
- Mentalna oddaljenost novo vzpostavljene vasi od obstoječega naselja/mesta tako za oskrbovance kot okoliške prebivalce.
- Potreben odkup več zemljišč na širšem sklenjenem območju za vzpostavitev Pametne srebrne vasi z vsemi potrebnimi programi in storitvami.
- Potrebna izgradnja celotne nove infrastrukture.
- Gradnja nove vasi najverjetneje v bližini že obstoječe.
- Relativno visoka investicija (vsaj začetna), saj je potrebno celotno vas vzpostaviti na novo.

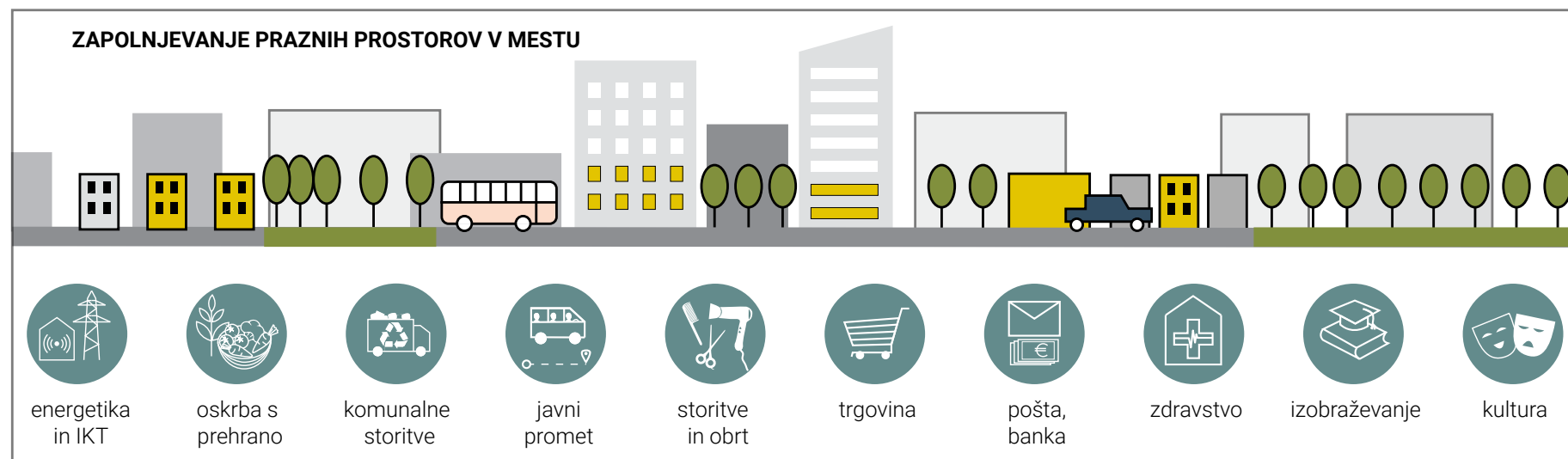

Prednosti:

- ✚ Trajnostni pristop za dolgoživo družbo.
- ✚ Oživljanje in naseljevanje praznih jeder.
- ✚ Uporaba in prestrukturiranje obstoječih praznih objektov znotraj mest.
- ✚ Zapolnjevanje praznih prostorov/gradbenih parcel znotraj mest.
- ✚ Nova skupnost Pametne srebrne vasi se priklopi na obstoječo infrastrukturo in storitve.
- ✚ Velik nabor že obstoječih dejavnosti/ureditev, ki so na voljo.
- ✚ Pametna srebrna vas se predstavi kot del širšega družbenega konteksta.
- ✚ Večja možnost izmenjave informacij in komunikacije; ne izključno z oskrbovanci ter zaposlenimi Pametne srebrne vasi.
- ✚ V mestih z dobro ponudbo storitev in gospodarskih dejavnosti nižja investicija vzpostavitve celovite Pametne srebrne vasi – uporaba že obstoječe ponudbe.

Slabosti:

- ✖ Objekti in oskrbovanci razpršeni po mestu (znotraj obvladljive razdalje).
- ✖ Omejenost z obstoječimi prostorskimi danostmi/velikostjo parcele/velikostjo obstoječega objekta/stanovanja.
- ✖ Obstoječe objekte in prostore je potrebno prilagoditi za potrebe naselitve oskrbovancev Pametne srebrne vasi.
- ✖ Možni birokratski zapleti odkupa prostorov/objektov/zemljišč.
- ✖ Večja organizacijska logistika (vsaj v fazi vzpostavljanja skupnosti).
- ✖ Odvisnost Pametne srebrne vasi od obstoječe ponudbe storitev in gosp. dejavnosti.
- ✖ V mestih z nepopolno ponudbo vsaj glavnih storitev in gospodarskih dejavnosti v dosegu hodljivosti potreba po njihovi vzpostavitvi za potrebe delovanja Pametne srebrne vasi.

bivalne enote PAMETNE SREBRNE VASI

obstoječ program/gosp. panoge, ki servisirajo PAMETNO SREBRNO VAS

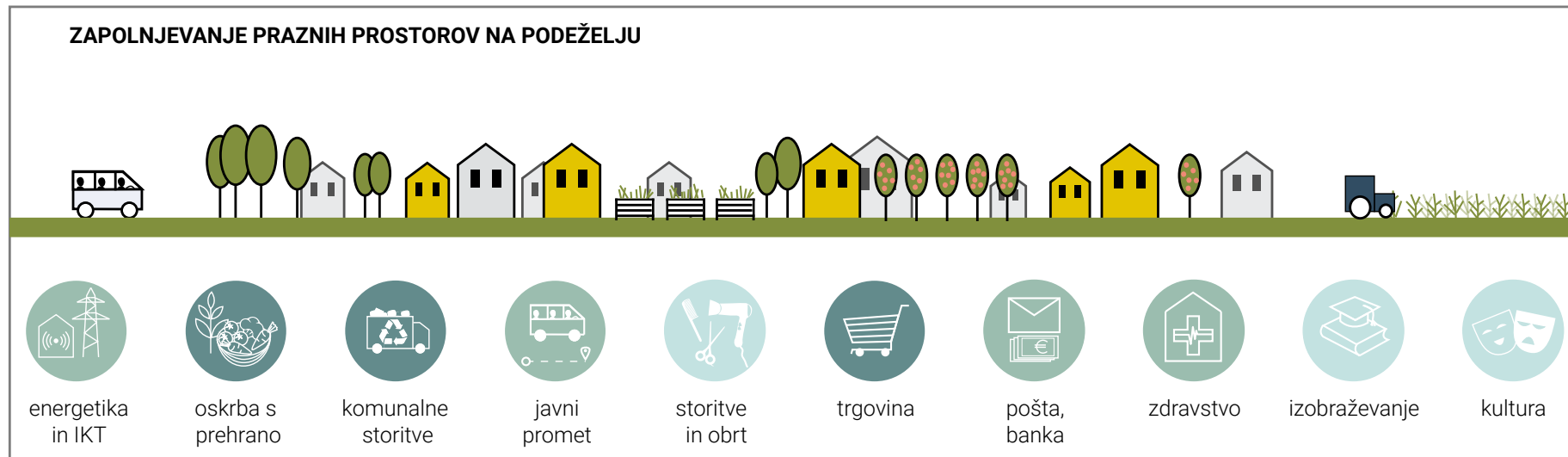
S programi Pametne srebrne vasi kot funkcionalnega koncepta se lahko zapolnjujejo prazni, zapuščeni objekti in parcele znotraj mest ter podeželskih naselij, s čimer se oživljajo prazna jedra. Pri tem je pomembno, da Pametna srebrna vas kljub vsemu deluje kot med seboj povezana celovita enota, zato je potrebno oskrbovance ene gospodinjne skupnosti (maks. 20 oseb) naseliti znotraj obvladljive razdalje – znotraj območja premera ca. 500 m.

Prednosti:

- ✚ Trajnostni pristop za dolgoživo družbo.
- ✚ Oživljanje in naseljevanje praznih jeder.
- ✚ Uporaba in prestrukturiranje obstoječih praznih objektov znotraj podeželskih naselij.
- ✚ Zapolnjevanje praznih prostorov/gradbenih parcel.
- ✚ Nova skupnost Pametne srebrne vasi se priklopi na obstoječo infrastrukturo in storitve.
- ✚ Pametna srebrna vas se predstavi kot del širšega družbenega konteksta
- ✚ Večja možnost izmenjave informacij in komunikacije; ne izključno z oskrbovanci ter zaposlenimi Pametne srebrne vasi.
- ✚ Z vnašanjem novega programa in storitev spodbujanje razvoja obstoječih podeželskih naselij.
- ✚ Vzpostavitev boljših povezav obstoječih podeželskih naselij z mestnimi območji.

Slabosti:

- ✖ Širša lokacija pogojena in določena z že obstoječo pozidavo.
- ✖ Objekti in oskrbovanci razpršeni (znotraj obvladljive razdalje).
- ✖ Omejenost z obstoječimi prostorskimi danostmi/velikostjo parcele/obstoječega objekta.
- ✖ Obstoječe objekte in prostore je potrebno prilagoditi za potrebe naselitve oskrbovancev Pametne srebrne vasi.
- ✖ Možni birokratski zapleti odkupa prostorov/objektov/zemljišč.
- ✖ Večja organizacijska logistika (vsaj v fazi vzpostavljanja skupnosti).
- ✖ Pogojna odvisnost Pametne srebrne vasi od obstoječe ponudbe storitev in gosp. dejavnosti, v kolikor so te ustrezne in se jih vključi v ponudbo.
- ✖ V naseljih s pomanjkljivo ponudbo vsaj glavnih storitev in gospodarskih dejavnosti potreba po njihovi vzpostavitvi za potrebe delovanja Pametne srebrne vasi.
- ✖ Delna odvisnost podeželskega naselja in Pametne srebrne vasi od ponudbe bližnjega večjega mesta.

- bivalne enote PAMETNE SREBRNE VASI
- obstoječa dejavnost oz. gospodarska panoga
- dejavnost/gosp. panoga locirana v bližnjem mestu, po potrebi vzpostavitev nove točke/podružnične enote na podeželju*
- dejavnost/gosp. panoga locirana v bližnjem mestu, dostopna s servisom mobilnosti PAMETNE SREBRNE VASI

* Dodajanje programov po potrebi - v odvisnosti od oddalje dostopnosti že obstoječih programov/servisov.
Maksimalna še sprejemljiva oddaljenost za trgovino je 100 za ostale dejavnosti do maksimalno 300m.

Skupaj nam je lepše.

Bogataj D. 2019. Socialna infrastruktura pametnih srebrnih vasi. Trebnje: Zavod INRISK – Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenim rizikom: 161 str.

Habič S. 2017. Medgeneracijsko sobivanje na Nizozemskem. Radijska oddaja Reakcija, Val 202. <https://val202.rtvlo.si/2017/02/reakcija-64> (10. feb. 2020)

Hildestrand A.S. 2018. Mobilsamåkning AB, Sweden – a ridesharing application: https://www.mambaproject.eu/wp-content/uploads/2018/07/WP2_good-practice-cases_Mobilsam%C3%A5kning-FINAL.pdf (marec 2020)

Kocmur H. 2018. Srečna družina na jesen življenja. Delo, nedelo. <https://www.delo.si/nedelo/srecna-druzina-na-jesen-zivljenja-47973.html> (10. mar. 2020)

Knez F., Jordan S., Srpič J., Lukač B., Grkman M., Ravnikar Turk M., Klun F. 2010. Tehnični pogoji za zagotavljanje kakovosti pri izvajanju objektov stanovanjske gradnje – TPSG. Zavod za gradbeništvo Slovenije: 16 str.

MZI. 2017. Infrastruktura za pešce: Splošne usmeritve. Ljubljana: Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije.

Perjo L., Berlina A. 2018. Village House Service Centres in Ilomantsi, Finland – service to people. Mamba Project EU, Good Practice cases. https://www.mambaproject.eu/wp-content/uploads/2018/07/WP-2_good-practice-cases_Village-House-FINAL.pdf (10. mar. 2020)

(Plej A. 2015. Skupnostni urbani vrtovi: nova družbeno-prostorska paradigma. Diplomsko naloga. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo: 123 str.

Portal GOV.si. 2020. Dolgotrajna oskrba. <https://www.gov.si/podrocja/zdravje/dolgotrajna-oskrba/> (10. mar. 2020)

Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev. 2006. Ur.l. RS, št. 67/06

Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za graditev oskrbovanih stanovanj za starejše ter o načinu zagotavljanja pogojev za njihovo obratovanje. 2004. Ur. l. RS, št. 110/04
Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev. 1995. Ur. l. RS, št. 52/1995

Ramovš J. 2003. Kakovostna starost: Socialna gerontologija in gerontagogika. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti: 582 str.

Ramovš J. 2020. Gerontologija: Slovar: Potrebe v starosti. Inštitut Antona Trstenjaka. <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/1043.html> (20. mar. 2020)

Sendi R., Bizjak I., Goršič N., Kerbler B., Mujkić S., Tominc B. 2015. Priročnik o dostopnosti objektov v javni rabi. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.

Skočir E., 2020. Terapevtski vrtovi. Revija Zeleni raj. Salomon d.o.o. <http://revijazeleniraj.si/clanek/vrtovi/56028f2848a03/terapevtski-vrtovi> (marec 2020)

Strojnink V., Lipič N., Kolbl V., Mlinarič M. 2017. Zbornik prispevkov strokovnega posveta: Vadba na prostem za starejše v Mestni občini Ljubljana. Gerontološko društvo Ljubljana. Cankarjev dom. Ljubljana. 27.9.2017

Šubic A. 2017. Gospodinjska skupnost za starejše. Gorenjski glas, GG Plus. <http://www.gorenjskiglas.si/article/20170521/C/170529963/1039/gospodinjska-skupnost-za-starejse> (10. mar. 2020)

Šubic P. 2018. V Posavju bi razvili model pametne srebrne vasi. Finance.si: Agrobiznis. <https://agrobiznis.finance.si/8932625/V-Posavju-bi-razvili-model-pametne-srebrne-vasi> (12. mar. 2020)

Šuklje Erjavec I., Kozamernik J., Balant M., Nikšič M. 2020. Zeleni sistem v mestih in naseljih, Usmerjanje razvoja zelenih površin. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanje.

SLIKOVNI MATERIAL

Bofaellesskab (2020). Pridobljeno 15.3.2020 s spletne strani: <https://bofaellesskab.dk/>

Effekt (2020). Pridobljeno 2.3.2020 s spletne strani: <https://www.oeffekt.dk/regenvillages>

Guades Cruz arquitectos (2020). Pridobljeno 2.3.2020 s spletne strani: <https://guedescruzarquitectos.squarespace.com/>

Matters (2020). Pridobljeno 15.3.2020 s spletne strani: <https://mattersjournal.com/stories/dementiavillage>

Pixabay (2020). Pridobljeno 20.3.2020 s spletne strani: <https://pixabay.com/>

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Model Pametne srebrne vasi, ki predstavlja prostorsko raziskovalno nalogo, je bil izdelan za potrebe izvajanja projekta sodelovanja Pametne vasi za jutri v okviru LAS Posavje. Cilj priročnika je prikazati pregled možnih novih oblik bivanja za starejše.

Naročnik projekta je Občina Krško, katerega izvajalec je Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom. Projekt je sofinanciran s sredstvi EKSRP.

Raziskavo in pregledno brošuro izdelal KD Prostor vmes.

Krško, marec 2020

